AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI



FERİDUN CEMAL ERKİN
Yardım Meselesi

Af işinde DURUM

FIYATI: 1 LIRA

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Yıl: 8, Cilt: XXIV, Sayı: 410

Yazı İşleri :
Rüzgârlı Sokak No.: 15
Tel: 11 89 92
P. K. 582 Ankara

•

İdare:
Rüzgârlı Sokak No.: 15
Rüzgârlı Matbaa
Tel: 10 61 96

•

Başyazar :
Metin Toker

•

AKİS Neşriyat Ltd. Şirketi adına
İmtiyaz sahibi ve Müessese *Müdürü*
Mübin TOKER

•

Yazı İşlerini fiilen idare eden
Mesul Yazı İşleri Müdürü
Kurtul ALTUĞ

•

Karikatür :
TURHAN

Fotoğraf:
Hüseyin EZER
Associated **Press**
Türk Haberler Ajansı

•

Klişe:
Doğan Klişe

Bu mecmua Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Abone şartları:
3 aylık (12 nüsha) : 10.00 lira
6 aylık (25 nüsha) : 20.00 lira
1 senelik (52 nüsha) : 40.00 lira

İlân şartları:
Santimi: 20 lira
5 renkli arka kapak : 1.500 TL.

İlan işleri :
Telefon : 10 61 90

Dizildiği yer :
Rüzgarlı Matbaa

Basıldığı yer:
Millî Eğitim Basımevi

FİYATI: 1 LİRA

Basıldığı tarih 6-5.1962

Kapak Resmimiz

F. Cemal Erkin

Çetin imtihan

Kendî Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları

Bu hafta, Ankarada Koalisyonun "yaşamak mı, ölmek mi" savaşı devam ettiği halde AKİS'in gözleri Atinaya çevriktir. Zira Türkiye için asıl önemli hâdise, Akropolün gölgesinde cereyan etmektedir. NATO Bakanlar Konseyi, memleketimizi, bir kaç bakımdan alâkalandıran kararlar almaktadır. Batılı müttefiklerimizin varacakları netice Türkiyede Demokrasinin yaşaması konusunda, zerrece şüphe yok, bir masanın iki tarafına geçmiş, tehlike çanı kulakları sağır edercesine çalınca, ayılan, tehlikenin geçtiği zehabı uyanır uyanmaz yapmadıkları marifet kalmayan politikacıların laklakıyatından daha tesirlidir.



Egemen Bostancı

Hâdiseyi AKİS, bir "ikili ekip" ile takip etti. Atina özel muhabirimiz Kosta Mavridis işin umumî ve mahalli havasım, Konseyin meselelerini, toplantının yıldızlarının görüşlerini ve görünüşlerini tesbit ederken İstanbul muhabirlerimizden Egemen Bostancı haftanın sonunda Yunan başkentine gitti. Egemen Bostancı hâdisenin "Türk Heyeti cephesi"ni omuzlarına aldı ve bir Türk gözüyle toplantıyı değerlendirdi. İkili ekibin gönderdiği malzeme Cumartesi akşamı. AKİS merkezinde toplandı. Cumartesi gecesi bu malzeme, dış politika yazarımızın da katıldığı bir heyet tarafından yazı haline getirildi.

Yazıyı, mecmuanın başına aldığımız ve YURTTA OLUP BİTENLER'den de, DÜNYADA OLUP BİTENLER'den de ayırdığımız NATO başlıklı kısmımızda bulacaksınız. AKİS'in Kurmay heyeti, haftanın Kapak Adamı olarak da ilk çetin imtihanım veren Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkini seçti.

Feridun Cemal Erkin, umumi efkârımız için ismi çok duyulan, fakat hemen hiç tanınmayan bir diplomatımızdır. Bunun sebebi, Erkinin reklamdan ve gürültüden hoşlanmayan bir tabiata sahip bulunmasıdır. İşgal ettiği önemli mevkiler isminin yayılmasına yol açmış, fakat bu tabiatı hususiyetlerinin ve şahsiyetinin öğrenilmesine mani olmuştur. Feridun Cemal Erkin ancak Dışişleri Bakanı okluktan sonra, görünüşündeki içine kapanık adam" hüviyetinden sıyrılmış ve yakınlarının bildiği sıcak, samimi, neşeli ve canlı halini almıştır. NATO toplantısı vesilesiyle AKİS okuyucuları Türk dış politikasının 1 numaralı 1darecesini de tanımak fırsatını bulacaklardır.

•

Atinada bir toplantı devam ederken Ankara, bir kaç toplantıya sahne oldu. Evvelâ Koalisyonun iki kanadı, arkadan liderler bir araya geldiler ve memleketin acil meselelerini ele aldılar. İlk toplantı çok kalabalık heyetler arasında yapıldı. Fakat liderlerin teması daha sıkı kapalı kapılar arkasında oldu ve çeşitli, tefsirlere yol açtı. AKİS okuyucuları bir defa daha, YURTTA OLUP BİTENLER kısmımızdaki "Demokrasi" başlıklı yazıyı okuduklarında hâdiselerin bütün can alıcı noktalarını öğrenecekler ve yazıyı süsleyen "çerçeveli yazılarda hâdisenin düşündürdüklerini bulacaklardır. Bir AKİS ekibi, sâdece hadiseleri tesbit etmekle kalmadı, bunların çeşitli çevrelerdeki ve şahıslar üzerindeki tepkilerini de tesbit etti. Haftanın sonunda varılan netice, Koalisyonun devamı zaruretinin herkesçe anlaşılmış olduğudur.

Saygılarımızla

AKİS

Cilt ; XXIV, Sayı: 410

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

7 Mayıs 1962

N A T O

Bakanlar Konseyi

Türkiyeye yardım ediniz!"

(Kapaktaki Diplomat)

NATO'nun, Türkiye için hayatî önemde Atina Toplantısı AKİS tarafından hususi alâkayla ve dolayısıyla hususi muhabirler tarafından takip edilmiştir. Toplantıda varılan kararlar, bu alâkanın sebepsiz olmadığını göstermiştir. Aşağıda okunulacak yazı Atinaya bu konferans dolayısıyla giden arkadaşımız Egemen Bostancının Yunan başkentindeki daimi muhabirimiz Kosta Mavridisle birlikte hazırlayıp gönderdiği ve cumartesi gecesi başkente gelen yazıdır.

Hiç şüphe yok, Yunan zengini Zappas, 1888 yılı civarında kültür işleri için Atinada yaptırttığı ve devrin hükümdarı Kral Jorj vasıtasıyla memleketine hibe ettiği sarayın bir gün, bütün hür dünyanın ve beşiği Yunanistan olan Demokrasinin savunması- için kurulacak teşkilatın en yüksek kademe toplantısına sahne olacağım düşünmemiştir. NATO'nun, "Bakanlar Konseyi İlkbahar Toplantısı", Zappasın Yunanistana hediyesi olan Zapyon Sarayında aktedildi.



Feridun Cemal Erkin Atinada konuşuyor

Döktürdü!

Sarayda, bitirdiğimiz haftanın sonundaki cumartesi günü, beşinci ayın. beşinci gününün saat beşinde değil de dördünde yükselen alkışlar bir Türkü,' İnönü Hükümetinin Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkini tebcil ediyordu. En basit hakşinaslık, Erkinin yanında, bir mutlu neticenin ilk mimarı Selim Sarperin de anılmasını gerektirir. O gün, NATO Bakanlar Konseyi "Türkiyenin, iktisadî kalkınmasını temin için yaptığı gayretlere diğer NATO üyesi devletlerden imkânları müsait olanların yardıma davet edilmesi" kararını aldı. Bu karar, Selim Sarperin Dışişleri Bakanı olduğu sırada aktedilen meşhur Oslo Konferansında, Türkiye ile Yunanistana NATO'nun yardımda bulunup bulunamayacağı konusunda tetkikler yapılması yolunda kabul edilmiş teklifin neticesidir. O yandan bu yana, memleketimize gelen çeşitli heyetler Hükümetin niyetlerim, plânını hedefini, fikirlerini dikkatle İncelemişler, gerçek ve ciddi hazırlıkları üzerinde durmuşlar, Devlet Plânlama Teşkilâtının raporlarını, tezini, görüşünü incelemişler, Başbakan İsmet İnönüden bilgi almışlardır. NATO'nun Konferansında, bu iş için teşkil edilmiş heyetin - meşhur Edgar Faure Heyeti- raporu birinci plânda göz önünde tutuldu ve onun ışığı altında, İnönü Hükümetine güvenilebileceği mülahazasıyla NATO içinde bir "Türkiye Konsorsiyomu"-nun kurulması kabul edildi.

Kuvvetli bir hatip

O gün, Zapyon Sarayında toplantı başladığı zaman saatler 15'i gösteriyordu. Bakanlar, umumi politika meselelerini görüşmüşler, daha hususi işlere geçmişlerdi. Gündemde, Türkiye ile Yunanistana yapılması düşünülen yardım vardı. Kürsüye Dışişleri Bakam Feridun Cemal Erkin geldi ve 11 sayfa tutan konuşmasını yaptı. Konuşma mükemmel hazırlanmıştı. Tasvip gördü. Sonra, Yunan Dışişleri Bakanı Averof konuştu.

Yardım alacak memleketler temsilcilerinin sözlerini, çoğu yardımı yapacak memleketler temsilcilerinin sözleri takip etti. Bütün hatipler, lehte fikir söylediler. Bunların sonuncusu kürsüden inmeden netice belli olmuştu. Netice, şöyle tecelli etti: "Türkiye ve Yunanistana yardım yapılması zaruridir."

Karar alındığında, Batı Klübübünün iki fakir ama imanlı üyesinden

Türkiyenin Dışişleri Bakanı kürsüye çıktı Selis bir fransızca ile ve irticalen bir mükemmel teşekkür konuşması yaptı. Bu, kısa fakat özlü bir konuşma oldu. O kadar ki, daha sonra kürsüye gelen Yunan Dışişleri Bakam Averof fazla bir şey eklemeyi lüzumsuz buldu ve :

"— Feridun Cemal Erkin o kadar güzel konuştular ki, bunu Yunanistan adına da yapılmış bir teşekkür sayabilirsiniz.." dedi.

Dışişleri Bakanı olarak ilk imtihanını veren Feridun Cemal Erkin, tam numara almış bulunuyordu.

Meselenin esası

Atinada alınan kararın mahiyeti şudur: Türkiye ve Yunanistanı, iktisadî kalkınmalarında desteklemek için NATO İçinde birer Konsorsiyom kurulmaktadır. Bu Konsorsiyumlara, varlıklı NATO üyelerinden başka milletlerarası yardım teşekkülleri -meselâ, Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilâtı (OECD)- katılacaktır. NATO üyesi olmayan dost devletlere de Konsorsiyumun kapıları açıktır. Konsorsiyom bir nevi klüptür.

Türkiyeye yardımın esasını, ilk 5 yıllık plân teşkil edecektir Bu plân, Türk hükümetince Haziran içinde hazırlanmış olacaktır. Bilindiği gibi, plâna esas teşkil etmek üçere Devlet Plânlama Teşkilâtına Devlet Sektöründen ve özel Sektörden projeler gelmiştir. Bunlar bir seçmeye tâbi tutulacak, hacimleri yüzde 50 nisbetinde indirilecek -ilk 5 yıllık plânın portesi 50 milyar liradır, halbuki gelen projelerin finansmanı 100 milyarın üstünde paraya ihtiyaç göstermektedir-, plân belli olacaktır. Bu plân, Konsorsiyoma dahil olan devletler tarafından dikkatle incelenecek, bir yandan TÜ7kiyenin İç durumu, diğer taraftan projelerin rantabilitesi ve uygunluğu tetkik olunacakta Netice alındıktan sonra Türk Hükümeti, plânı Meclisten geçirerek kanunlaştıracaktır. Bu fasıl ikmal olunduktan sonra, yani bu yılın Sonbaharından itibaren Türkiye Klübünün, 5 yıllık plânın dış finansmanına ait tediyeleri başlayacaktır. Yardım, Edgar Faure Raporunun ışığı altında olacaktır. Başkentte ciddi tetkikler yapan ve Başbakan İsmet İnönüden "Türkiye, kalkınması için evvelâ kendi imkânlarının tamamını seferber edecek, ondan sonra dışarıya gözünü çevirecektir" teminatım alan heyet "uzun vadeli, düşük faizli kredi"nin bu yardımın esasını teşkil etmesi hususunda Ankarayla mutabık kalmıştır.

Bitirdiğimiz haftanın sonunda Atinada, NATO Bakanlar Konseyi çevrelerinde yardımın miktarının senede 300 milyon doların altına düşmeyeceği, 400 milyon doların da üstüne çıkmayacağı açıkça belirtildi. Bu, 5 senede, 1,5 milyar dolar demektir.

Böylece, tam on yıl müddetle, hesapsız kitapsız, plânsız programsız bir İktidara "Bu yol, iyi yol değildir. Plân yapın, programınız olsun, müttefiklermiz bize yardım ederler" diyen İsmet İnönü, sâdece altı aylık bir Başbakanlığın sonunda Türkiyeyi böylesine mutlu neticeye kavuşturmak suretiyle kâhin olduğu yolundaki umumi inancı kuvvetlendirmiştir. Halbuki İnönü, kehanette bulunmamıştır. Sâdece, tek mantıki yolu göstermiştir.

Atinada dalgalanmalar

Konseyde Türkiyenin bu kadar lehinde çıkan kararda, iki çevrenin rolü oldu. Bu çevrelerden biri, Ankaraya geldiğinde Başbakanın sihrialtında kalan ve "İnönüye güveniniz" prensibini benimseyen NATO Genel Sekreteri Stikker'in çevresidir.

Stikker Atinada fikirlerini ilk defa, Zapyon Sarayının' mükemmel tanzim olunmuş bir salonunda tertiplediği Basın toplantısında açıkladı. NATO Genel Sekreterinin bu sırada Türk gazetecilerine gösterdiği yakınlık gözden kaçmadı. Stikker, bazı Türk gazetecilerini resmen kucakladı, 70 dakika süren toplantıya, en ziyade iltifat edenler Yunan gazetecileriydi. Yunan Muhalefeti, en dişli muhabirleri göndermişti. Zira Yunanistanın, yardımdan Türkiye derecesinde faydalanmayacağı biliniyordu. Faure Heyeti,' raporunda, Yunanistanın kalkınma işinde Türkiyenin önünde olduğunu, onun için daha az yardıma muhtaç bulunduğunu belirtmişti. Başarılı Karamanlise karşı bir ölüm - kalım savaşı açmış bulunan Yunan Muhalefet Lideri Papandreu bütün kuvvetlerini seferber etmişti. Hedefi, Karamanlisi böylece zayıf düşürmek ve "Türkiye çok yardım alıyor, Karamanlisin yüzünden biz alamıyoruz" diye propagandaya girişmekti. Nitekim, Konsey çalışmalarının ilk gününde, Yunan Parlamento binasında yapılan açılış toplantısında konuşan üç hatibi -Konseyin Şeref Başkanı Feridun Cemal Erkin, Genel Sekreter Stikker ve Yunan Başbakanı Karamanlis - herkes hararetle alkışlad'gı halde. Papandreu bir tek defa el çırpmadı ve hırslı bir politikaca edası içinde keyifsiz kaldı.

Türkiyenin Yeri

Bir hafta içinde yapılan iki büyük milletlerarası konferansta bir *defa daha ve parlak şekilde anlaşılmıştır ki Türkiyenin yeri Batının yanındadır. Bugünkü rejimine ve cemiyet düşenine, sahip kaldığı müddetçe Türkiyeyi bu yerden çekip almak ne kimsenin niyetidir, ne de kimsede böyle bir kudret vardır. Türkiyenin dış politikası, her türlü iç çekişmenin üstünde, toplumumuzun yaşama anlayışı tarafından çizilmektedir. Demokraside seni halkasını bulan devrimler zincirimin, bizi Batıya sımsıkı bağlamaktadır.*

Müttefiklerimizle, aynı prensiplere sahip dostlarımızla ihtilâflarımız olmuştur, olmaktadır, olacaktır. *Londradaki CENTO, Atinadaki NATO toplantılarında bu çeşit farklar* belirmiştir. Birbirinin *peyki değil birbirinin desteği olan devletlerin arasında bu çeşit tartışmaları tabii görmek lazımdır. Karşılıklı tam anlayışın milletterarası münasebetlerde kolaylıkla belirdiğini sanmak hatadır. Ama, hususi menfaatlerin doğurduğu zahiri ayrılığı umumi menfaat daima kapamaktadır.*

Son yıllar içinde Türkiyenin, vahim ve ciddi *dalgalanmalar geçirdiği doğrudur. Bu dalgalanmalar sırasında dış politikamızda esaslı değişiklikler olacağı endişesi belirmiştir- ve* belirli *kaynaklar bunu yaymakta heves göstermişlerdir. Daha nötralist bir* tutumun, *Türkiyede kuvvetli şampiyonları bulunduğuna* inananlar çıkmıştır. Bunların varlığını *inkâr imkânı yoktur. Ancak Türkiyede her şey memleketin gerçek meselesi olan ekonomik ve sosyal durum üzerinde düğümlenmektedir. Bu durumu iyiliğe götürecek yolun seçilmesi asıl tartışma konusudur. Dış politika, isteristemez büyük usul dâvamızın bir parçasıdır. Ekonomik ve sosyal dâvalarımızı batılı- yollardan çözme imkânlarımız kuvvetlendikçe nötralist bir* politikanın *taraftarları dağılacak, tek çıkar yolun öteki yol olduğu inancına* bu *cemiyet kapılırsa nötralist politika eşyanın* tabiatı *haline gelecektir.*

Türkiye ya deve kalacaktır, ya kuş olacaktır. Hayal, Türkiyenin devekuşu olabileceğini sanmaktır.





Lord Home . Dean Rusk

İki ahbap çavuşlar

Basın toplantısında Yunan gazetecileri Genel Sekreteri 70 dakikanın 60 dakikasında sıkıştırdılar. O kadar ki, toplantıya katılan yabancı muhabirler -250 kadar vardı- bu davranışı şiddetle tenkit ettiler. Zira Yunanlılardan, sual sormak imkânı his kimseye kalmadı. Bir muhabir, toplantının sonunda şöyle dedi:

"— Ortada Silâhsızlanma, Bertin, Atom silâhları meselesi gibi meseleler var. NATO'nun en önemli işi, Yunanistan» yardım değil, canım.."

Toplantıda Stikker nihayet, Türkiye ve Yunanistana yapılacak yardımların nüfus, iktisadi ve coğrafi durum göz önünde tutularak hesaplandığım söyledi. Yunan gazetecilerinin "Menderes yardımı heba etti, Yunanistan ise iyi kullandıysa bu bir suç mudur?" yolundaki suali de böylece cevaplandırılmış oldu. Stikker, Türkiyenin yukarda saydığı sebeplerden Veri kaldığım kibarca belirtti, iç politikaya hiç girmemek meharetini gösterdi, kendi tezini ciddiyetle savundu.

Ama Türkiyenin, içerde bu kadar sıkışık vaziyette bulunmasına rağmen Karamanlis Hükümeti tarafından desteklenmesi de yardım işinde büyük rol oynadı. Atina, bizi hararetle savundu Hiç bir güçlük çıkarmadı. İhtiyaçları anladığını her hareketiyle gösterdi. Kendi Muhalefetinin haksız hücumları Yunan Başbakanını ve' Dışişleri Bakanını gerçeği müdafaadan vaz geçirmedi. Bu, Türk diplomasisi için de bir başarıdır ve bunda, Atinadaki çok mahir Büyük Elçimiz Adnan Kuralın rolünü belirtmek lâzımdır.

Kulislerde geçenler

Türk Heyeti, Atinaya ayak bastığından itibaren memleketimiz için asıl önemli konunun ne olduğuna doğru teşhis koydu. Türkiyenin istikbalinin bu toplantıda alınacak kararla ilgili bulunduğunu gördü. Dışişleri Bakanımız, Dışişleri Umumi Kâtibi Namık Yolga, NATO'daki daimi delegemiz Muharrem Nuri Birgi faydalı temaslar yaptılar. Temasların büyüğü, Amerikalılarla oldu. Zapyon Sarayında her delegasyona iki oda ayrılmıştı. Bizim odalarımıza çeşitli delege, çok defa geldi. Amerikalılar, başta Bakan Rusk, Türkiyeyi hararetle destekliyordu. İngiltere de, menfî olacağı sanılan tavrı takınmamıştı. ingilizler de, bize yardımcı oldular. Türkler ve Amerikalılar, altı saatten fasla bir zaman görüştüler Bir mil" letlerarası toplantıda, bunun rekor sayılması caizdir.

Zaten Feridun Cemal Erkinin, Dean Rusk'ın özel davetlisi olarak Londradan Atinaya son derece lüks bir Jet uçağıyla gelmesi geniş ve müsbet tesir yarattı. Rusk için yapılan ve diğer yapılan ve diğer memleketlerin Dışişleri Bakanlarına yapılan karşılama töreninden daha şatafatlı törende, uçağın kapısı açıldığında Erkinin Rusk'ın yanında görünmesi bütün gazetecileri şaşırttı. Nitekim, Muhalefete mensup bir Yunan gazetesi, ertesi gün şöyle yazdı: "Bizimkiler Amerika Dışişleri Bakanını hareretle beklerken. uçağın içinden Türkler tarafından âdeta aşılanmış bir Dean Rusk çıktı,"

Karamanlısın, buna rağmen Türkiye lehinde vaziyet alması hem Yunan Başbakanının memleketi içinde kudretinin, hem de Türkiyeyle dostluğa verdiği önemin derecesini göstermektedir.

Çeşitli meseleler

Konsey, elbette ki sâdece bu yardım işini konuşmadı. Toplantıların e» sas meselesini, atom silahlarının kullanılış şekli teşkil edecek diye biliniyordu. NATO ülkelerinde atom silahları vardır. Bunlar, bulundukları memleketin emrindedirler. Fakat atom tapalan, Amerikanın elindedir. Tetiği kim çekecektir? Mesele, bilhassa Almanların Dışişleri ve daha önce toplanan Savunma Bakanları toplantısına katılan Strauss'ları tarafından önemle ortaya atıldı. Almanları alâkalandıran bir başka iş, Berlin konusunda Rusk ile Rusyanın Amerikadaki Büyük Elçisi arasında yapılan konuşmalar oldu. Ancak, bütün bu konularda spektaküler bîr neticeye varılamadı Onun için, Dışişleri Bakanımız Erkin ile arkadaşlarının, bütün güçlerini Türkiyeye yardım konusuna hasretmeleri ve başarılı netice almaları o kadar da garip kaçmadı.

Bir diplomatın hikâyesi

"perîdun Cemal Erkinin, Türk diplomasisinin 1. adamı haline getirilmesi, umumi efkâr nazarında bir Abant seyahatinin neticesi olarak belirdi. Bunun doğru tarafı vardır, bunun yanlış tarafı vardır. Her halde, Abant seyahatinin bir netice değil, bir başlangıç olması pek de doğru bir sezgi değildir. Zira Başbakan Erkini ne Abantta tanımıştır, ne de meziyetlerine ilk defa Abantta vakıf olmuştur Ama Abant seyahati, Türk diplomasisinin bugünkü 1 numaralı şahsiyetinin siyasi kariyerinde esaslı bir rol oynamıştır. Şurası bir gerçektir ki İsmet İnönü, Selim Sarper gibi çok önceden tanıdığı ve sevdiği, takdir ettiği Feridun Cemal Erkini Dışişleri Bakanlığına getirme kararının doğru bir karar olduğunun delillerini Abantta bulmuştur.

Türkiye Dışişleri Bakanı, tipik bir İstanbul çocuğudur. Feridun Cemal Erkin bir İstanbul ailesinin büyük oğlu olarak 1899 da. yani bir asır öncenin son yılında Boğaziçi sahil'erine kurulmuş şehirde dünyaya geldi.

Küçük Feridun mahalle mektebinde okuduktan sonra babası tarafından Galatasaray Sultanisine verildi. Galatasaray Sultanisindeki mektep hayatı, her Galatasaraylı için olduğu gibi Feridun Cemal için de geniş hatıralarla doludur.

Son derece intizamlı, son derece dakik bir talebeydi. Arkadaşları bu yüzden çalışkan ve muntazam talebelere yapılan şakaları küçük Feridu-

na sık sık yaptılar. Sessiz, yaşından umulmıyacak olgunluğa sahipti.

Galatasaray Sultanisini bitirdikten sonra, soluğu Pariste aldı. Paris Hukuk Fakültesine devama başladı. Galatasarayda öğrendiği fransızcayı Pariste ziyadesiyle geliştirdi. Paris Hukuk Fakültesini bitirdikten sonra 20 yaşında' yurda döndü. Yedek Subay olarak vatani vazifesini tamamladı ve ilk memuriyetine 1920 yılının Ocak ayında başladı.

Feridun Cemal Erkinin ilk memuriyeti, İstanbul Düyunu - Umumiye İdaresi 'muhasebeci muavinliğidir. Genç adamın, hayatı hakkında kafasında kurduklarıyla ilgisi bulunmıyan bu memuriyeti bir hayli uzun sürdü. 1925 yılında işinden ayrılmak imkânını buldu.

1925 - 27 yıllarında Muhtelit Mübadele Komisyonu Başkâtibi olarak çalıştı ve nihayet, kendisine büyük imkânlar sağlıyacak olan gerçek mesleğine girdi.

Mesleğe giriş

Hariciye mesleğine intisabı, zamanın şartlarına göre kolay oldu 1927 yıllarında bu konuda ihtisas sahiplerini fenerle arayan Türk hariciyesi, genç adamı doğrudan doğruya Prag Büyük Elçiliğimize Başkâtip olarak tâyin etti.

Bir yıl Pragda vazife gören Feridun Cemal 1928 yılında Londra Büyük Elçiliğimiz Başkâtipliğine tâyin edildi. Genç hariciyecinin Londrada geçen bir yılı, mesleğindeki ilk adımlarım atmasına ve gözde hariciye memurları arasına girmesine âmil oldu. Elçilikteki çalışma tarzı, düşünceleri ve davranışları genç adamın göze çarpmasına sebep teşkil etti.

1929 yılının sonlarında merkeze alındı ve Dışişleri Bakanlığında Siyasî Şube Müdürü olarak görevlendirildi.

Genç hariciyeci tam üç yıl, muhtelif şube başkanlıklarında bulundu ve merkezde çalıştı.

1932 yılının Mart ayında yeni bir tâyinle gene dışarı gönderildi. Bu defa Erkin Berlin Büyük Elçiliğimizde görevlendiriliyor ve Ortaelçilik müsteşarı oluyordu.

Fingirdekliğe Prim!

Bu mecmua, müteveffa John F. Dulles'in "Cadı Kazanı Polittkası"nı biç bir zaman tasvip etmemiştir. **Tam** aksine, "bizden olmayanlar"ın düşman gözüyle görülmesinin aleyhinde bulunmuş ve bir takım yeni, modern Haçlı Seferlerinin karşısında vaziyet almıştır. İyi hristiyan Dulles'ın ölümünden sonra Amerikanın dünya politikasına evvelâ basiretli Herter'in itidali, sonra da Kennedy'nin ve Dean Rusk'ın değişik fikirleri hakim olmuştur. Ancak, Ur uçtan ötekine, orta yerde Uç durmadan uçmanın tehlikeleri üzerice dikkati çekme zamanı gelmiştir.

Bugünkü dünyanın, üç gruba ayrıldığını görmemek imkânı yoktur. İki büyük kutup, Batı ile Doğudur. Batı, sağlam müttefikleri ile bir zümre teşkil etmektedir. Doğu, talihsiz peykleriyle bir başka zümre.. Bu ikisinin arasında, milletlerarası dille nötralist denilen bir üçüncü ve şimdi hayli kalabalık kafile denge kurmaktadır.

Dulles, "Benden olmayan, bana hasımdır" demiştir ve onun kırıcı, katı, müsamahasız ve püriten politikası Batı Blokuna hayli pahalıya malolmuştur. Zira bugünkü dünyada Amerikan olmayan Rus değildir ve Rus olmayanın da illâ Amerika lehinde her durumda vaziyet alacağını sanmak hayaldir. Bir Milletlerarası Forum hâline gelmiş olara Birleşmiş Milletlerde herkes, başkasından ziyade kendi menfaatini gözeterek oy vermekte ve etiketler seyrek hallerde rol oynamaktadır.



John Kennedy
Sakal ve bıyık

O kadar ki, Batı Bloku içinde dahi çeşitli hallerde müttefikler değişik istikamette oy kullanmakta, bunu yaparken Rus menfaatini değil, kendi fikrini ve görüşünü savunmaktadır. Gerçi böyle "inhiraflar Doğu Blokunda vuku bulmamaktadır. Moskovanın değneği kafaya iner inmez, herkes kolaylıkla Uzaya girmektedir ama, Batı ile Doğu arasındaki esas fark da bu değil midir? öyle haller olmuştur ki Amerika Hollandanın, İngiltere Amerikanın, Fransa İngilterenin ve Türkiye ile Yunanistan bunların her birinin karşısında vaziyet almıştır. Buna mukabil bütün nötrallstlerin, Batı Blokunu hararetle, sonuna kadar, İvazsız ve samimiyetle desteklediği haller eksik olmamıştır. Elsenhoiver'in şahsiyet sahibi Dışişleri Bakanı işte bunu anlamamıştır.

Şimdi, bunu anladığından dolayı Kennedy'ye Batı Bloku mensuplarının çatmak hakkı yoktur. Bir kısım hallerde dahi olsa tutumunu Washington'a göre ayarlayan bir Yeni Delhi, bir Jakarta, bir Akra veya Bangkok sâdece kazançtır. Ama eğer Kennedy Kahireyi Ankaraya, Belgradı Atinaya, Kabili Karaşiye ve Tahrana Bağdadi tercih ederse akıllı bir politika takip etmiş sayılmaz. Zira, eğer nötralizm sadık müttefikliğe prim yaparsa, fingirdekler müstakar politika sahiplerine tercih edilirse en sonda öyle bir durum meydana gelir ki, başta Washington'un politika çizicileri, herkes şaşırıp kalır.

Londradakl GENTO'dan sonra Atinadaki NATO'da da görülmüştür ki, mesele bir öncelik işidir, öncelik, Batının kendi "familyası" içinde kaldığı süre bu "familya" dağılmaz. Ama, nötralizmi düşman değil, dost olarak alma lüzumu mübalağanın hudutlarından geri döndürülemedi mi, Kennedy bir gün bakar, şüphesiz ki Türkiye değil -onun durumu başkadır- ama ötekiler hep nötrallstlerin kampında, kendisiyle, müttefik olarak elde edemediklerini nötralist olarak elde etmek için pazarlık halindedirler.

Erkin Berlinde uzun yıllar kaldı. Orada bir derece terfi ederek Büyükelçilik müsteşarı oldu. Bu arada Berlinde Maslahatgüzar olarak vazife gördü. 1935 yılı ortalarında Beyrut Başkonsolosluğuna tâyin edildi.

Erkin Genel Müdür

Beyrut Başkonsolosluğu iki yıl süren Erkin, merkeze döndüğünde kendisini bekleyen son derece önemli bir iş buldu. Bu defa Dış İşleri Bakanlığı Ticaret ve İktisat Dairesi 'Genel Müdürlüğüne tâyin edilmişti.

Bundan sonraki yıllar artık mesleğinin ehli haline gelen ve adamakıllı olgunlaşan Erkin için süratle ilerleme yılları oldu. Berlin Başkonsolosluğuna gönderildi. Harbin başlamasından Az sonra geri alınarak Birinci Daire



Almanyanın Schroderî
Koyun can derdinde

Genel Müdürlüğüne tâyin edildi. Büyük Elçilik yolu açılmıştı.

1942 yılında Erkin Dış İşleri Bakanlığı Genel Sekreterliği 1. Muavinliğine atandı. Bu arada terfi ettirildi Ve Ortaelçiliğe yükseltildi. Merkezde yeni görevinde çalıştığı sırada bir kere daha terfi etti. 1. sınıf Orta elçiliğe yükselerek 1945 yılında da Büyük Elçi pâyesiyle Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreterliğine getirildi.

Büyük Elçi Erkin

Feridun Cemal Erkinin bundan sonraki yılları muhtelif Büyükelçiliklerde geçti. Tecrübeli, bakanlığının her kademesinde çalışmış, meseleleri bütün etrafıyla bilen bir diplomat olarak 1947 yılında Roma Büyükelçimiz olarak İtalyaya gitti.

Bir yıllık Roma Büyükelçiliğinden sonra 1948 yılında Erkin Washington'a tayin edildi. Erkinin diplomasi hayatında en güçlü yıllarını bu elçilik teşkil eder. Amerikada Türkiyeyi 1955 yılına kadar temsil eden diplomat, daha sonra Madride, ondan sonra da Paris Büyükelçiliğine gönderildi.

1957 den 1960 yılına kadar Paris Büyük Elçisi olarak vazife gören Erkini, Fransanın başkentinde acı bir olay bekliyordu. Büyük bir aşkla bağlı bulunduğu eşi güzel Mukaddes Erkin, Pariste vefat etti. Senelerdir mustarip bulunduğu kanser, bayan Erkini nihayet dize getirdi ve 58 yaşındaki diplomatı hayatta yapayalnız bıraktı.

Eşinin hayata gözlerini yummasıyla, esasen içine kapanık bir insan olan Erkin adamakıllı sarsıldı. Ama bunu kimseye sezdirmedi. Olay kendisine öylesine tesir etti ki, uzun zaman Erkinin tebessüm ettiği görülmedi. O sıralarda başından geçen bir hâdise, eşinin kaybından Erkinin ne kadar üzüldüğünü açıkça belirtir.

Washington Büyük Elçisiyken Elçilik Müsteşarı olan Mehmet Baydur, Erkine bir bayram münasebetiyle tebrik yollamıştı. O sıralarda eşini yeni kaybeden Erkinden, Baydura bir cevap geldi: "Benim tebrik edilecek bayramım kaldı mı Baydur?.."

İnönü kabinesinin Anayasa hükmüne dayanılarak Parlamento dışından tâyin edilen ilk Bakanı Erkinin, şimdi ikamet ettiği Hariciye Köşkünde piyanonun üzerinde eşinin büyük bir resmi durmaktadır.

1960 yılında merkeze müşavir olarak alınan Erkin aynı yıl içinde Londra Büyük Elçiliğine tâyin edildi ve 24 Mart 1962 tarihine kadar bu görevde kaldı. Abant seyahati, bundan sonra vukua geldi.

İş, bize kalıyor

Ciddi, reklamdan -ve palavradan- hoşlanmayan Feridun Cemal Erkin ciddi, reklamdan -ve palavradan- hoşlanmayan bir Hükümetin temsilcisi olarak önümüzdeki haftanın içinde Türkiyeye başarıyla dönmektedir. Erkinin, Atinada yendiği en büyük handikap, bizim iç durumumuz oldu. Zira, Batı için plânlı ve programlı kalkınma yardımın esasıdır. Bir başka esas müstakar hükümettir. Hepsinin üstündeki esas ise, Demokrasinin -Batılı manasıyla Demokrasinin- prensiplerine sadık, azimli, taviz kabul etmeyen, imanlı ve kudretli devlet adamlarının Türkiyede kudret sahibi olmasıdır. Her şey göstermektedir ki, 1962 Türkiyesinde Stikker'leri, Norstadt'ları cezbeden bu sonuncu unsurdur. Türkiye, ciddi hükümetiyle altı ay içinde dış dünyada itibar kazanmıştır. Güven vermiştir.



Papandreu
Boşuna gayret

Atinadaki heyetimizi, siyaset hayatımızın son dalgalanmaları korkutmadı dense doğru olmaz. Zira onlar canlarını dişlerine takmış çalışırlarken ajanslar Türkiyede siyasi buhrandan bahsediyordu. Bir ara, Konseyin bir bahane bulup yardım konusundaki kararını geri bırakmasından korkuldu Yunanistan da, kendi durumundan memnun olmadığına göre.. Ama Batı, Türk Hükümetine itimat etti.

Şimdi, iş bize kalmıştır.



Koalisyon kabinesi T. B. M. M. inde
Ferman bekliyor

Millet

Peki/çare ne?

Yitirdiğimiz hafta içinde, Koalisyon konusunda geçirdiğimiz kriz bir gerçeği bütün çıplaklığıyla gözler önüne serdi. Sorumlusu sorumsuzu, büyüklüsü küçüklüsü, yazıcısı sözcüsü hemen herkes en şiddetli tondan tenkid sesi yükseltti. Koalisyonun işlemediği söylendi, bir iş yapılamadığı söylendi, memleketin kötüye gittiği söylendi. Kimi devrimlerden, kimi aftan, kimi ihtilâlden, kimi demokrasiden bahsetti. Bir tek kul çıkmadı ki "Ben bunun yürümeyeceğini daha baştan söylemiştim.." demesin! Herkes kendi aklını, ileriyi görüşlülüğünü, zekâsını, tecrübesini, ferasetini övdü.

Ama gariptir, bir tek adam, bir tek yol göstermedi. "Peki ama, ne yapmak lâzım?" sualine hiç kimse bir cevap bulmaya gayret etmedi.

İşin aslı şudur ki, geçirmek zorunda bulunduğumu» şu devrede Koalisyon en iyi çare değildir, ama en az fena çaredir ve bunu, herkes bilmektedir. Herkes bilmektedir; herkes de, bu en az fena çarenin memlekete en az sarsıntıyı vererek yürütülmesine gayret göstermemektedir.

Koalisyonun iki kanadı, iki zıt görüşe sahip. Tamam. Ama, seçimlerin Verdiği netice, bu. Parlamentonun teşekkül tarzı, bu. Memleketteki İhtilâl sonrası kuvvet muvazenesi, bu. Demokrasiden vaz geçmemizi tavsiye eden varsa, onun yerine neyi koyacağımızı da bildirmelidir. Askerî idarenin imkânsız olduğu, buna halkın karşı koyacağı, Türk Silâhlı Kuvvetlerinde ise, çok büyük ekseriyeti itibariyle böyle bir hevesin bulunmadığı ortada. •

Parlamento dışı bir sistem mi? Kimin otoritesi,' kimin prestiji, kimin tecrübesi ile? Devlet arabasını İdare etmenin kolay olduğunu sanarak, bir kötü şoförden kurtardıkları direksiyonu üç ayda bırakacak yerde işi uzattıkça uzatanların memleketi de, kendilerini de, temsil ettikleri zümreleri de içine düşürdükleri durum, ortada. Yeni bir tecrübe, eskisinden de beter netice vereceğinden bunu açıkça teklif eden yoktur.

Bir diktatör mü? Üç günde, kuyruğuna teneke bağlanır.

O halde?

O halde, hafta biterken beliren gerçek şudur: Bir hasta Koalisyon var. Bu, muhakkak. Hastayı öldürürsek, bir başka alternatifimiz var mı? Yok Hastayı mutlaka iyileştirmeye çalışmalıyız. Herkesi, kışkırtacak yerde, izana ve basirete davet etmeliyiz. Ateşli hastaya, hastabakıcının basını iki dakika öteye çevirmesinden faydalanarak buz yutturmaya kalkışacak yerde asprinini, kininini vermeliyiz. Hiçbir fikir insicamına sahip olmaksızın,şuna bunu, buna şunu söyleyecek ve ortalığı karıştıracak yerde tedavi çarelerine yardım etmeliyiz.

İşin hazin tarafı şudur ki, ateşli hastaya buzu yutturanla, daha, da fenalaşan hastayı gösterip "Bakın, şunun haline! Bir ümit var mı?" diye sureti haktan görünüp sızlananlar aynı zevat-ı muhtereme!

Ama bu milletin akl-ı selimi, bu memleketin sağlam kuvvetleri oyunu farketmiyorlar mı sanılıyor? Bu, gerçekten hazin levhanın tek ümit verici tarafıdır.

Koalisyon

555 M

Vakit, beşinci ayın beşinci günü saat beşti. Tıpkı, bundan iki yıl öncesinde olduğu gibi... Ancak hadise, bundan iki yıl önceki hadisenin cereyan mahallinden bir kilometre kadar ilerde geçti, 5 Mayıs 1960 günü saat 17'de Ankarada Gençlik, bir zulüm idaresinin eli kanlı mesullerine, bu memleketin kendilerine bırakılmayacağını haykırmak İçin Kızılayda randevulaşmıştı. 555 K öyle doğdu. Bitirdiğimiz haftanın sonunda, 5 Mayıs 1962 günü saat 17'de bu memleketin Başbakanı ile Mecliste temsil edilen dört partisinin liderleri Mecliste buluştular ve o mesullerin affını görüştüler. Bu, 555 M'dir,

Hadiselere Bakış

AÇLAR YÜRÜDÜ!..



İşsizler yürüyüşe geçmeden önce toplu halde
Sebebiyet verene de, istismar edene de laneti



İşsizler koşuyor
Ekmeğe doğru!



İşsizler coplanıyor
Devlet olmamın güçlüğü

Kör bir Hükümet

Ankarada, "Açların Yürüyüşü" adı verilen ürkütücü gösterimin altında, polis, zerrece şüp he yok, şunun veya bunun parmağını bulacaktır. İşe bir tahrikin kanşmuş olduğu muhale-, kaktır. Sele gösteriden sonra bir takim Anna Pauker bozuntularının giriştikleri ve aslında bir siyasi yatırım, olmak isteyen kışkırtma gayretleri- hâdisenin sadece Hükümet değil, topyekûn demokratik sistem aleyhinde nasıl istismar edileceğini haber vermektedir. O, ayrı taraf.

Ama, eğer Yürüyüşe asil sebebiyet verenler yakalanmak isteniliyorsa, işte, parmağımızı uzatıyoruz ve gösteriyoruz: Emin Paksüt, Cavit Oral, Fethi Çelikbaş ve şürekâsı! Su efendiler, 1 'Marttan bu yana, bizzat Başbakanın başlaması zaruretini defalarla anlattığa, başlayacağım millete 'defalarla haber verdiği devlet yaprımlarmın niçin başlamadığının hesabını vermekle mükelleftirler. Hani, Tarım Reformu, Cavit Oral ? Nerede, İktisadi Devlet Teşekküllerinin yatırımları, Fethi Çelikbaş ? Niçin gazeteler, ihale ilanlarıyla dolup taşmıyor, Emin Paksüt ? Bir Bakan, mensup olduğu hükümeti sabote etmek istese ancak bu efendiler gibi hareket eder.. Biri, uşak -umum müdür aramakla meşgul. Öteki, hiç kimsede inisyatif bırakmamak kararıyla bir. Teftiş Heyeti Başkanı gibi dosya karıştırıyor ve lâf, laf, laf ediyor. Üçüncüsü, kimin menfaatini koruması gerektiğini halâ kararlaştıramamış halde, hiç bir ciddi işe el atmıyor.

Türkiyenin meselesinin, iktisadi hayatı açmak olduğu artık öylesine aşikârdır ki bunu hatırlatmanın dahi bir marifeti kalmamıştır. Tarım sahasında işsizlik, şehirde işsizlik ve sefalet.. Alâkalı Bakanlar ? Onlar, sanki bürokrasi mekanizmasının mükemmel dökülmüş çark-----

... ve açlar yürüyor!

Elbette yürüyecek İsmet İnönü! Tek başlarına, sihirbazlar marifet gösterir. "Memleketler ise, ekiple idare edilir.



Paksütün şahane Mercedes 300'ü

Keyifler gıcır!



Çelikbaş sevdiği işi yapıyor: konuşuyor!

Yatırımsız Yatırım Bakanı



Oral ve bir dostu!

iç bade, güzel sev...

İtiraf etmek gerekir ki 555 M, 855 K kadar heyecanlı geçmedi. Ama 555 M'de bir adam, memleketin politikacılarına, 555 K'da Gençliğin yaptığı kadar açık bir ihtarda bulundu. 555 K günü Gençlik, Mecliste parmak kaldırmak suretiyle her Beyin yapılabileceğine, Meclisin üzerinde hiçbir kuvvetin bulunmadığına, onun için de Meclisin hiçbir kuvvetin durum ve temayülünü hesaba katmaksızın, isterse Hilâfeti bile geri getirebileceğine inanan politikacılara hatırlattı: Yapamazsınız! Yapamazsınız, zara Demokrasi bu demek değildir. Bu memleketin sağlam kuvvetlerinin, bu toplumun umumi efkârının, bu munis, tahammüllü görünen ve kolay kandırıldığı hayal edilen milletin asla boyun eğmeyecekleri hususlar vardır. Menderes ve arkadaşları bunu anlamadılar. Menderes ve arkadaşları kuvvetlerinin hududunu doğru teşhis edemediler. O hududu aşınca da, başlarını kayaya vurdular.

Heyecanlı bir gün

Bu haftanın sonundaki 555 M günü, tıpkı 555 K gününde olduğu gibi bu tatlı' bahar havası Ankaraya hakim Oldu. Siyasi çevreler ve bilhassa gazeteciler sabahleyin bîr heyecan geçilmediler değil ama, dolaştırılan haberin balon olduğu çabuk anlaşıldı. İsmet İnönünün istifa ettiğine dair bir gün önce İstanbulda çıkan ve herkesi telâşa düşüren söylenti 24 saat sonra çeşitli değişikliklere de uğrayarak başkentte arzı endam etti. İnönü ortada yoktu, İnönü hasta mıydı, İnönüye bir-.şey mi olmuştu? İnönünün bu telâşın koyulaştığı sırada Çankayadaki, yeni taşındığı evinde, saat 17'ye hazırlanmak üzere erken yemek yiyip istirahate çekildiği öğrenildikten sonradır ki bîr oh çekildi. Biraz da bu yüzden, mutadın üstünde bir kalabalık, 555 M'de toplandı. Bunlar,- basın mensuplarıydı.

İnönü toplantıya, mutadı veçhile, zamanından bile erken geldi. Toplantı, Meclisin Başbakanın çalışmasına ayrılmış dairesinde tertiplenmişti. Alican ve Gümüşpala koridorda buluştular ve salona öyle girdiler. Gümüşpala, ö gün Gürselle görüşmüştü. Zaten Nâsıroğlu da Afçı A. P. lilerle daimî temastaydı ya... En son gelen, Hasan Dinçer oldu. İnönü bütün partnerlerini, ayakta karşıladı. Yüzü gülümsüyordu ama, düşünceli olduğunu sezmemek imkânsızdı. Yalnız, dört köşe masaya liderlerin oturuş tarzı dikkatli gazetecilere manidar göründü. Dört taraf, dört köşeye yerleşmedi. Masanın bir kenarına İktidar Grubu, yani A. P. ve C. H. P. yanyana oturdular.

Kulağa Küpe

Eyvah !

Ekrem Alicanın siyasi istikbali konusunda, ciddi endişeler!

Sebep ?

Eee, seçimlerden önce de Cemal Gürsel en iyi partinin Memleketçi Berbest Parti olduğunu söylemişti. Memleketçi Serbest Parti, Meclise tek bir temsilci sokamadı.

Kargılarına Muhalefet Grubu, yani C. K. M. P. ite Y. T. P. geçtiler. Böylece, Koalisyoncular bir Birlik Gösterisi yapmış oldular. Ancak, kapılar kapanıp da toplantı başladığında cephelerin pek de, masadaki oturuş tarzına uymadığı hemen anlaşıldı.

Toplantıda, bir önceki toplantıda daha ziyade dinlemiş olan İsmet İnönü konuştu. Başbakanın sözleri, büyük ilgi çekti.

Af ve İnönü

tnönü, Af konusundaki görüşünü ilk defa o gün, orada açıklamış değildir. İnönü bu açıklamanın en güzelini ve manalısını bundan bir süre önce, İstanbulda, bir kaç gazeteciyle Taşlıktaki evinde konuşurken yaptı.

"— Af için zorluyorlar. Prensîp itibariyle, affa taraftar olduğumu söyledim. Bir tarih söylememi istiyorlar. Buna imkân yok. 'Ne olacakmış? Kuvvetiniz her güçlüğü yener! Bu, bir cesaret meselesi. Cesaretle adımı atmak lâzım..' diyorlar. Ben kuvvetimi de, bunun nerede bittiğini de bilen adamım. O hudut aşıldı mı, ne olacağını kimse bilmez. Politikada bir başarım varsa bu, kendi kuvvetime doğru teşhis koymamın neticesidir. Affı, memlekette bir huzur başlangıcı kurduktan sonra, alerjisi olan kuvvetlere kabul ettirtirim. Ama, bundan önce memleketi bir maceraya götürmem.."

Başbakan, bu inancında musirdir. Nitekim bu yüzdendir ki, zemini ve zamanı müsait hale getirmeye Çalışmaktadır. Ama ne vakit bir ümit belirse, Af bezirganları ortaya çıkmakta ve herşeyin yeni baştan başlanmasına lüzum gösteren bir vaziyet yaratmaktadırlar. Bu yüzden de, Af mütemadiyen gerilemektedir. Hep unutulan husus, İsmet Paşaya aorla hiçbir şeyin yaptırılamayacağıdır. On yıllık D. P. iktidarı boyunca olduğu gibi.. Buna mukabil, İsmet Paşayı, gözünün kestiğini gerçekleştirmekten de hiçbir kuvvet alakoyamaz. 22 Şubat akşamı, hemen herkes kaçacak delik veya tavizkâr bir formül ararken, sapasağlam durması ve direnmesi gibi..

555 M günü, kapalı kapılar arkasında görüşmeler devam, ederken bir uyanık A. P. li -İyi haber: bunların sayısı artmaktadır!- açık açık şöyle dedi:

"— Hem affı Paşadan bekliyoruz, hem istiyoruz ki zamanını biz tayin edelim.. Lâfa gelince herkes bol keseden atıyor. Sırtımızı sıvazlayıp bizden olduğunu söyleyenler, ilk sıkıda tornistan ediyorlar. Ya, bizimkiler? Gökhan bey affın kabil olduğuna inanıyorsa, versin bir tasarı da görelim boyunu... Dışardan gazel okumak kolay! Altı aydır İsmet Paşayla temas halindeyiz. Adamın 'yaparım' dediğini yapmadığı, 'yapamam' dediğini, zor karşısında boyun eğip yapmayı denediği tek hal olmadı. Bırakalım, kendi teşhisini kendi koysun. Ama, nerede?' Herkes, bir başka çeşit dümende!."

Başbakan, yaz sonunda başlayabilecek bîr kademeli affın, hırsızlık ve suistimal suçluları istisna edilmek Suretiyle kabul ettirilebileceğini sandığını söyledi. Tabii, arada, memleket işlerinin ele alınabilmesi vasatının yaratılması ve Koalisyonun, iki kanadı da iktidarda bir topluluk gibi işletilebilmesi şartıyla.. Fakat bunun dışında bir tecrübeye girişmeyi İsmet Paşaya, İsmet Paşanın tecrübesi men etmektedir ve o yola şunun veya bunun ikinci sınıf manevrasıyla girebileceğini sanmak da hayaldir.

Af ortadan çıkınca...

Haftanın siyasi hadiseleri, Koalisyon kanatlarının karşıkarşıya gelmesiyle başladı. Koalisyonun yürümediği kanaati umumi olduğundan, toplantıyı hazırlamakta müşkilât çekilmedi.

Toplantı Mecliste, Başbakana ayrılan odanın karşısındaki salonda yapıldı. Katılacak olanların sayısının çokluğu" -50 kişi- uzun masaya bir masa daha ilâvesini gerektirmişti. İki masanın birleştiği noktalara İnönü ve Gümüşpala karşılıklı oturdular. İnönünün sağında " Aksal, solunda Genel Sekreter yardımcılarından Kemal Satır bulunuyordu. Gümüşpala ise Turhan Kapanlı ila Şeref Kayaların ortasında oturmaktaydı.

Toplantıda ilk sözü, C. H. P. Genel Sekreteri İsmail Rüştü Aksal al» di. Aksal, teşkilâtla temas edip da»

Haftanın içinden

Baştan kaybedilmiş bir yarış

Metin TOKER

Milletlerin ve memleketlerin hayatında, lider mevkiine yükselmiş siyaset adamlarının tamamile şahsi tutumlarının, hislerinin birinci derecede rol oynadığını görmemek imkânsızdır. Şüphesiz her liderin kendine göre bir çapı vardır. Şahsî tutumlar ve hisler de bu çapla orantılı olmaktadır. Aşağılık duygusundan çekememezliğe, kinden hasede, kendini beğenmişlikten kültüre, ya da kültürsüzlüğe insan şahsiyetinin çeşitli çizgileri politikanın dev aynasında inanılmaz ölçüde akisler bırakmaktadır. Bahis konusu olan kimsenin işgal ettiği makam büyüdükçe bu akislerin bizim, hepimizin hayatımızdaki önemi de artmaktadır.

Cumhuriyet tarihinin bir geniş kısmında bir "Atatürk Meselesi", Türk siyasetinin dalgalanmalarına birinci derecede tesir etmiştir. Çok kimse kendini Atatürkle yarışa çıkmaktan alamamış, onu silmeye çalışmış, ona küçümsemiş, asıl meziyetlerin kendinde bulunduğuna vehmetmiş tir. Bu yarışların hepsini, Atatürk kazanmıştır. Bunda şaşılacak bir cihet de yoktur. Büyük Kurtarıcının bütün şahsi vasıfları bir yana, o orijinaldir, ötekiler kopya. Ata türkün Türk siyaset hayatının fiilen içinde bulunduğu yıllar, kendilerini Atatttrkle mukayese edenler kaybetmişler, yenilmişler, gölgeye atılıp orada bırakılmışlardır. Buna mukabil, kendilerini Atatürkle mukayese etmeyenler, "O Atatürk, ben benim" demesini bilenler, kendi hüviyetleri içinde şahsiyetlerini çizenler Türk tarihinin unutulmaz ve orijinal simaları olarak şan kazanmışlardır, şeref kazanmışlardır. Bunlardan bir tanesi İsmet İnönüdür, bir diğeri Fevzi Çakmak.

Atatttrkten sonra Cumhuriyet tarihinin bir başka geniş kısmında "İsmet Paşa Meselesi-" Türk siyaset hayatının esaslı. unsurlarından biri olmuştur. Bu halin devam ettiğini görmemek imkânı yoktur. Şaşılacak olan taraf, on yıl bu kompleksle kendi kendilerini yiyen ve bu yüzden belki bir an rahat edememiş Demokrat liderlerin akıbetleri meydandayken, böylesine baştan kaybedilmiş bir yarış için yeni heveslilerin meydana çıkmasıdır. Eğer talihsiz Adnan Menderes ve bilhassa Celâl Bayar kendilerini İsmet İnönüyle mukayese etmek hatasından koruyabilselerdi, onunla uğraşmayı hayatlarının en önemli meselesi saymasalardı, "O İsmet Paşa, ben Adnan Menderesim", "O İsmet Paşa, ben Celâl Bayarım" diyebilselerdi ve kendilerine müstakil bir şahsiyet çizebilselerdi, kopyalığa değil orijinalliğe özenselerdi âkibetleri değişik olurdu. Ama kim bilir, belki de -belki değil, muhakkak- çapları müsait değildi. Kuvvetli adamların yanında, üzerine kezzap dökülmemiş halde kendi hüviyeti içinde yaşayabilmek o adamın kuvveti derecesinde kuvvet isteyen bir iştir.

Bugün hiç kimse için bir "İsmet Paşa olmak" mümkün değildir. Bu yolda bir tek şey mümkündür: Gülünç olmak! Zira İsmet Paşa, "Tarihi Şahsiyet" mertebesine erişmiştir. Tarihî şahsiyetlerle, tarihin içinden gelmeksizin yarış edilmez. Tarih bu! İnsan Cumhurbaşkanı olur, Başbakan olur, bir kuvvetli partinin Lideri de olur, General olur, Mareşal olur. Ama, tarih yapmadan tarihi olamaz ki... İsmet Paşa ile yarışa çıktın. Mükemmel. Peki, hani Yemenin? Hani İnönülerin? Hani Mudanyan? Hani Lozanın? Hani, İkinci Dünya Harbin? İsmet Paşayı İsmet Paşa yapan bunlardır. Bunları kaldırdın mı, bütün meziyetlerine ve tecrübesinin perçinlediği rneharetine, seziş kudretine, tahlil kabiliyetine rağmen ortada, prestiji vasıflarıyla orantılı, imkânları bu hududun içinde bir siyaset adamı katar. İsmet Paşanın zafer kılıçlarından hiçbirine sahip olmadığı halde onunla yarışa kalkan Celâl Bayar tesellisini, elinde D. P. saplı bir baston dolaştırmakta bulmuştur. Bunun, 'kendisini nasıl gülünç hale soktuğunun farkına dahi varmaksızın.. Kılıç ile baston! İşte, İsmet Paşa ile ötekiler.

O halde?

O halde, siyaset adamlarımız için gerçekçilik kendilerini İsmet Paşayla mukayese etmemekten başlayacaktır. Öyle lâflar vardır ki, bugün Türkiyede İsmet Paşadan gayrı herkesin ağzında, sadece tebessüm vesilesidir, öyle davranışlar vardır ki, bugün Türkiyede İsmet Paşadan gayrı herkes için komiktir. Öyle imkânlar vardır ki, bugün Türkiyede İsmet Paşadan gayrı herkesin elini yakar. Bırak, İsmet Paşa İsmet Paşa kalsın. Sen de, kendin ol! Siyaset hayatımızda, İsmet Paşa olmaksızın da başarıya götüren yollar vardır. Bu yolları bulanlar, bu yollan seçenler, bu yollarda sabırla ve metanetle kalanlar yarının birinci sınıf politikacıları, devlet adamları olacaklardır, öyle şartlar altında yaşıyoruz ki gerçek kabiliyetlere bütün fırsatlar açık haldedir. Ama kabiliyetsizliği, İsmet Paşaya özenmekle veya İsmet Paşayı sabote etmekle örtmenin hayal olduğuna pek yakın tarih şahittir.

Unutulmaması gereken nokta, Büyük Adamların bir günde, bir ayda, bir yılda Büyük Adam olmadıklarıdır. Unutulmaması gereken bir başka nokta, ancak orijinal şahsiyetlerin bu mertebeye eriştikleridir. Eğer adece bir tek tip Büyük Adam olsaydı, herkes kendini o modele göre ayarlardı ve her şey çok kolay olurlu. Ama her devrin kendine göre zemini ve zamanı vardır ve şartlara uyan adam Büyük Adam olmak şansına malik adamdır. İsmet Faşa, nesli artık tükenmiş, devir yaratmış, tarih olmuş bir siyaset adamıdır.' Bugünkü şartlar, artık o çapta ve kıratta şahsiyetler yaratmıyor. Boşuna heves etmek, neye?

Bu hüviyetiyle İsmet Paşa, İçinde bulunduğumuz devrede, komplekslerini yenebilecek kadar aklı başında politikacılar için anlatılmaz bir avantaj, ama bunda muvaffak olamayanlar için o güçte bir handikaptır, İsmet Paşayla yarışmanın, .onu baltalamaya çalışmanın, onun son misyonunu gölgede kalmak endişesiyle sabote etmenin, küçük küçük fırıldaklar çevirmek suretiyle su yüzüne çıkılabileceğini sanmanın ne memlekete, ne de bu işin heveslilerine zerreee faydası vardır. Bu bir yarıştır ki, baştan kaybedilmiştir.

Asıl şan, asıl şeref Türkiyenin bu çok güç devrelinin geçiştirilmesinde İsmet Paşayı takviye etmektedir. Zira herkes için bir istikbalin olabileceği ortam, bu topraklar üzerinde ancak öyle yaratılabilecektir.

Başkanlar Niçin Konuşmazlar ?

Başka hiç bir sebepten dolayı değil, ama söylediği her sözün sorumluluğu Anayasa önünde başka birine 'ait olduğundan dolayı Sayın Cemal Gürsel konuşmamalıdır. Sayın Cumhurbaşkanının söylediklerini Ekrem Alican veya Sıtkı Ulay tasvip edebilirler. Ama, bahis konusu sorumluluğun sahibi Ekrem Alican veya Sıtkı Ulay değildir. "İşin teferruat tarafına girmeyelim. Anayasanın Devlet Başkanına böyle bir yetki tanıyıp tanımadığını tartışmaya lüzum yoktur, öyle bir devirde yaşıyoruz ki, bir gerçeği belirtmek herkesin sâdece hakkı değil, görevidir de.." demek de pek akıllı lâfı sayılamaz. Zira, Anayasa gereğince Cumhurbaşkanının sözünün sorumluluğunu taşıyan Başbakan bu sözün, bir gerçeği ifade etmediği kanaatinde olduğunu beyan ederse bunun, rejim bakımından bir huzur, sükunet ve berraklık getireceğine inanmak güçtür.

Anayasa, Devlet Başkanlarıyla alâkalı kayıtları boşuna koymamıştır. Bir demokratik sistem içinde fikirlerin fikirlerle karşılanmalından daha tabii bir olay tasavvur .edilemez. Fikirlerin fikirlerle karşılanması olayına ise, lûgatlar "tartışma'' adını vermektedir. Sorumsuz bir Cumhurbaşkanının çeşitli şahıslar ve zümrelerle tartışmaya girmesinin iki taraf için de tadsız çekişmelere yol açması kuvvetle muhtemeldir. Evvelâ, bir tartışmanın hareti içinde, fazla heyecanlı kimselerin, kanunların vatandaşları Devlet Başkanına göstermeye mecbur ettiği saygının hudutları dışına taşırması kabildir. Hatta her tenkit, fazla kitabi kudret sahipleri tarafından saygısızlık dahi sayılabilir. Bunun misalleri pek yakın bir mazide yok değildir Bu, saygıdeğer tartışmalarda taraflardan biri için telafisi imkânsız bir handikaptır. Eşit olmayan şartlar altında memleket meselelerini görüşmek bir fayda sağlamaz.

Bundan da fenası, konuşmasını seven bir Cumhurbaşkanının çeşitli yerlerde çeşitli tarzda konuşmasının en sonda zihinlerde tarifsiz karışıklıklar yaratması, sayın Devlet Başkanının hangi fikre sahip olduğunun, hangi tezi tuttuğunun, hangi yandan olduğunun, hangi gayeye hizmet ettiğinin, hangi maksadı güttüğünün, hangi safta yer aldığının, hangi prensipleri savunduğunun meçhul kalması neticesini vermesidir. O zaman, herkes bu karışık durumu kendi lehinde istismara kalkışır ve herkesin "Cumhurbaşkanı bizden!" dediği öyle bir kördöğüşü başlar ki işin içinden çıkılması tamamile imkânsız hal alır.



Cemal Gürsel

Anayasanın, Devlet Başkanlarım sorumsuz kılmasının, hatta konuşmaktan en fazla hoşlanan Cumhurbaşkanlarının sözlerinin sorumluluğunu dahi Hükümet Başkanlarının omuzlarına yüklemesinin sebebi budur. Hükümetler gelirler ve geçerler. Devlet, ebedidir.

Ama, "İşin teferruat tarafına girmeyelim, Anayasanın Devlet Başkanına böyle bir yetki tanıyıp tanımadığını tartışmaya lüzum yoktur. Öyle bir devirde yaşıyoruz ki, bir gerçeği belirtmek herkesin sadece hakkı değil, görevidir de.." tezini bir Devlet Başkam benimserse..

Ooo! O zaman Devlet Başkanı, önce bu sıfatından sıyrılıp hepimiz gibi bir vatandaş olur, fikirlerini ve görüşlerini, sâdece bu fikirlerin ve görüşlerin parlaklığından kuvvet alarak ve sorumluluğunu ve başkasına bırakmayıp bizzat yüklenerek savunur, konuşurun.

Çankayaya gelince.. orası boş kalmaz, canım!

ğarcıkları dolu olarak gelen kendi milletvekillerinin ihtisaslarını ana fikir kabul eden etraflı bir konuşma yaptı. Aksal bu konuşmasında teşkilâtın derdini dile getiriyor ve Koalisyonun bu şartlar içinde yaşamasının imkânsızlıklarını ortaya koyuyordu. Aksal partisinin Koalisyonun yaşamasını memleket menfaatleri için elzem bulduğunu da sözlerine ilâve etti. Sonra C. H. P. nin sırtında memleket meselelerinden doğan mesuliyeti taşımağa azimli bir parti olarak son bir denemeye geçtiğini bildirdi. Basa şartlar kabul edilir ve karşılıklı anlayış çerçevesi içinde bu tartlar tartışılır, iki tarafın makul tekliflerini birleştiren bir karara varılâbilirse Koalisyon yaşardı!

Aksal sözlerini bağladıktan sonra A. P. İdarecileri adına Şeref Kayalar söz aldı. Kayalar sözlerine, c fi. P. ye hücum etmekle başladı. Arıcak hücum son derece nazikâne vuku buluyordu. Kayalar, C. H. P. nin A. P. ye bühtanda bulunduğunu iddia ederek konuşmasına hız verdi. Kayalara göre, C. H. P., A. P. yi D P. nin devamı olarak göstermek çabasındaydı. C. H. P., A. P. nin 27 Mayısa karşı olduğunu yaymak istiyordu, A. P. nin Orduya iyi hisler beslemediğini zannediyordu. Halbuki A. P., D. P. den farklı bîr zihniyetin eseriydi! 27 Mayısı canı gönülden tebcil ediyorlardı! Orduya karşı son derece iyi hislerle meşbuydular! Kayalar bundan sonra sözlerini tatlıya bağladı. C H. P. ile A.P. arasında büyük görüş farkı olmamak lâzım gelirdi. Kayalar bunu da ifade etti ve iki büyük partinin memleket meselelerini elele halledebileceğini savundu.

Kayalar konuşmasını bitirince salonda bulunanların yüzü güldü.

Ama, kısa süren ilk günkü toplantıda Koalisyonun yasaması için atılan gerçek adım başka oldu: Taraflar meseleleri komisyonlar halinde incelemeği kabul ettiler ve bu arada zahiren işin temeliymiş gibi görünen "Siyasî Af" konusunu müşterek toplantının sırtından attılar. "Siyasi Af" meselesini, liderler arasında yapılacak toplantıya bıraktılar.

Çıkar yol

A, P. - C. H. P. ortak toplantısında alınan karar mucibince hemen Uç komisyon teşekkül etti. Bunlar, Mali Meseleler Komisyonu, Teşkilât İşleri Komisyonu ve Gruplar Arası Ahenk Komisyonu olarak isimlendirildi.

Sonra bu komisyonlar alt komisyonlara ayrıldı ve çalışmağa başladı. İşini ilk bitiren Teşkilât İşleri Komisyonu oldu. Komisyon alt komisyonun hazırladığı rapor üzerinde çalışarak bazı esaslar tesbit etti.

Teşkilât İşleri Komisyonunda A.

P. den Turhan Kapanlı, Vedat Alı Özkan, Ömer Eken, Ahmet İhsan Kırımlı, Orhan Süersan bulunmaktaydı C. H. P. ise komisyona Kemali Beyazıt, Kemal Satır, Nüvit Yetkin, Orhan Öztrak ve Lebit Yurdoglu ile iştirak ediyordu. Toplantı boyunca çeşitli fikirler ileri sürüldü. Karşılıklı, anlayış içinde müzakereler yapıldı. A. P. li Vedat Ali Özkan bilhassa birleştirici konuşmasıyla dikkati çekti. Doktor Özkan konuşmasına:

"-— Esefle söylemek gerekir ki bugün ahenk içinde çalışan bir tek Bakanlar Kuruludur. Başbakanından, Bakanına hepsi anlaşarak çalışma imkânı bulmaktadırlar" diyerek başladı ve sonra Merkezden muhite doğru siyasi partilerde, bilhassa A. P. ve C. H.P. de bu anlaşma ve ahengin bulunmadığını söyledi. Sonra da bu ahenksizliğin sebeplerini izah etti. Ahenksizliğin başlıca sebebi, teşkilâtın hâlâ kendisini bir miting ve seçim havasından kurtaramamış olmasıydı. Partizanlık her iki tarafta devam ediyordu. Bütün bunlar iki ayrı kanadın birbirine husumet beslemesine sebep olmakta ve Koalisyonu zedelemekteydi. Üstelik bu hastalık Meclise kadar sirayet ediyordu.

Özkanın izahatından sonra Yurdoglu da konuştu ve hemen aynî meselelere temas etti. Sonra yaraya birlikte merhem vurmağa karar verdiler ve bir takım esaslar tespit ettiler. Bu esasları aralarında seçtikleri bir redaksiyon komitesine havale ettiler. Turhan Kapanlı ve Nüvit Yetkinden müteşekkil kurul tespit edilen hususları rapor haline getirdi ve Teşkilât İşleri Komisyonuna getirdi. Bu esaslar şunlardır: Merkezde bir müşterek komite kurulacak ve bu komite merkezdeki teşkilâtlanma işlerini kollayacak, merkezden muhite iyiniyet ve iyi münasebet fikri telkin edilecek, teşkilât için de bilhassa İller ve İlçelerde müşterek komiteler kurularak Koalisyon fikrî içinde parti münasebetleri âyârlanacak, kongrelerdeki konuşmalar hep Koalisyonun ışığı altında yapılacak, Bakanlar ziyaretlerinde *ve* siyasi temaslarında fark gözetmeye cek...

Bundan sonra, kararlara riayetsizliğin müeyyidesini tespit eden muhtıra kaleme alındı. Bu muhtıraya göre şartlara riayet etmeyen taraf mensubu "Müşterek Komite" tarafından partisine şikâyet edilecektir. Komite haftanın sonundaki cuma akşamı raporunu tanzim ve tesbit ederek C. H. P. - A. P. müşterek toplantısına intizar etti.

Parmak meselesi

İki Grup arasındaki ahengi kurmak için kurulan komisyonun işi diğerlerine nazaran daha güç oldu. Zira bu komisyonun A. P. li üyeleri - Cevdet Perin, Celâl Ertuğ, Sadettin Bilgiç, Ferit Alpiskender ve Halûk Nurbaki- fikirleri çok iyi bilinen kişilerdi. C. H. P. li Şevket Raşit Hatipoğlu, İbrahim Öktem, Tahsin Banguoğlu. Hıfzı Oğuz Bekata ve Fakih Özfakih müzakerelerde bir hayli güçlük çektiler. Allahtan bir A. P. li en sonda ' aklıselimi konuşturdu. Doktor Halûk Nurbaki müzakerelerde çıkan anlaşmazlıkların arasına sık sık girdi ve kendi arkadaşlarını, yaptığı kulisle yola getirdi. Nurbaki arkadaşlarına meseleleri açık açık vaz etti. Genç milletvekiline göre re-

Nurbaki meseleyi partinin en yüksek kademesine de götüreceğini söyleye» rek işi bir başka yönden daha tahlile tâbi tuttu. Af hiçbir zaman siyasi yatırım vasıtası değildir. Daha, Genel Seçimlere üç yıl vardır. Affın çıkmasıyla kazanılacak oyları bir iktisadi buhranın silip süpürmeyeceğini kim temin edebilir? öyleyse Koalisyonun devamında af ikinci, hatta üçüncü derecede bir meseledir.

Taraflar genç milletvekilinin aracılığı ile uyuştular. Hatta Cevdet Perin bile bu konuda fazla aşırı hareket etmedi.

Gruplar arasındaki ahengi temin etme komisyonunun üzerinde durduğu önemli mesele Koalisyonun iki kanadım teşkil eden partilerin milletvekillerinin birlikta



Siyasi Parti liderleri konuşuyor
Çetrefil bir çetinlik

jimin kurtarılması için birinci derecede önemli olan, Koalisyonun yürümesiydi. Aksi takdirde kim ne derse desin, kimlerden ne haber alınırsa alınsın, kulaklara kim ne fısıldarsa fısıldasın muhakkak bir müdahale olacak ve bu, kendi aleyhlerine tecelli edecekti. Sağdan soldan gelen telkinlere inanılmamak, kulak aşılmamalıydı. Genç milletvekili son olarak arkadaşlarına bir şeyi hatırlattı:

"— 27 Mayısa tekaddüm eden günlerde, sizinle değilim diyen bir tek ordu mensubunu bana gösterebilir misiniz?"

Nurbaki ayrıca parti arkadaşlarını vefasızlıkla itham etti. Kayseride bulunanların affındaki israr, bu kişilere sadece zarar vermekteydi A. P. Genel İdare Kurulu üyesi olan

hareket etmelerini sağlamak oldu. Komisyona hâkim olan fikir şudur: Her iki parti grubu da -A. P. ve C. H. P - Mecliste birlikte kanaat izhar etmelidirler. 'Bunun için de çare şudur. Hükümetin getireceği teklifler evvelâ Gruplara sunulmalı, orada karara bağlanmalı, mutabakat hasıl olduktan sonra Meclise getirilmelidir. Mecliste ise oy izharı eş istikamette olmalıdır.

Üçüncü komisyon ise Mali İşler Komisyonuydu ve A. P. den Kâzım Yurdakul, Nurettin Bulak, Kemal Bağcıoğlu, Cavit Oral, Ferhat Nuri Yıldırım ile C. H. P den Ferit Melen, İlyas Seçkin, Fethi Çelikbaş, Şefik İnan, Şakir Ağanoğlundan teşekkül ediyordu.

Mali İşler Komisyonunun ele aldı-

ğı en mühim konu Servet Beyannameleri meselesi oldu. A. P, liler daha işin başında bu konuda mızıkçılık etmek istediler. Servet beyanının mutlaka kalkmasını istiyorlardı.. Fakat C. H P. kanadı kuru gürültüye pabuç bırakmadı ve şiddetle teklifin aleyhinde bulundu. Bu arada en çok konuşan C. H. P. den Maliye Bakanı Şefik İnan oldu. İki tarafın tezini tecrübeli Ferit Melen birleştirdi. Servet Beyannameleri şimdilik verilmeli ve 1963 yılında gelecek vergi reform kanunu ile birlikte yeniden Servet Beyannameleri istenmeliydi. Böylece A. P. lilerin ileri sürdüğü "piyasadan para kayboluyor" iddiası ortadan kaldırılmış olacaktı. Onlar da aralarından bir alt komisyon seçerek meseleyi derinlemesine, ama bu ışık altında incelemeğe- başladılar

Suyu bulandıranlar

Af konusu ortadan kaldırılır kaldırılmaz A. P. ve C. H-. P. arasında ciddi yakınlık belirmesi, önce hayret uyandırdı. Ama, pusuda yatanlar dehşetle irkildiler. Şurası kati bir gerçektir ki şu anda Türkiyede, kökü dışarda bir tahrik kasırgası esmekte, bu kasırga kendisine kurnaz ve gafil âletler bulmaktadır. Başlıca gaye, memleketin asıl meselelerine demokratik sistemde el atılmamasını sağlamak, ortalığı bulandırmak, herkese lanet olsun dedirtmek, bir karamsarlığı gerçek karanlığın antişambrı gibi kullanmaktadır. Bu yolda çalışanların başında, kendilerini komünist düşmanı' ilân eden azılı grup vardır ve bir gün bunlardan pek çoğunun paralı kızıl ajan çıkması hiç kimseyi şaşırtmayacaktır.

Nitekim, bir hafta içinde üç oyunla bu grup şansını denedi. Meçhul bir kaynak, Koalisyon komitelerinin çalışmaları hakkında bir haber bülteni yayınladı. Bu bülten, mahut Zaferin manşetine kadar çıktı. Öteki afçı gazeteler de habere iltifat ettiler. Bülten 50 maddelik hayali anlaşma-

En tesirsiz silâh: Yalan!



Salim Başol

Aslında doğru, aslında iyi, aslında âdil, aslında haklı, aslında dürüst insanların yalana, iftiraya ve çamura dayanan hiç bir kampanyayla asla yıkılmayacakları bir defa daha, parlak şekilde belirmiş bulunuyor. Anayasa Mahkemesine Yargıtay, çok mümtaz dört üyesi arasında Salim Başolu da seçmiştir. Yalnız Yargıtaydan gelem değil, bütün teşekküllerin Anayasa Mahkemesine gönderdiği yargıçlar Türkiyede Atatürkçü cephenin, demokratik nizam taraftarlarının, ilericilerin temısilcileridir. Büyük Meclisin ve Devlet Başkanının da aynı vasıfta adaylar bulup Anayasa Mahkemesini tamamlamaları, şu anda en ciddi temennidir.

Salim Başolun, bir hususi durumu olmuştur. Yassıada Mahkemesinin unutulmaz Başkanı, gerçek yılanların öcünün büyük hedeflerinden biri yapılmıştır. İntikam sevdalıları, zeminin ve zamanın müsait hale geldiği inancına kapılır kapılmaz Salim Başol aleyhinde, görülmemiş hışımla harekete geçmişlerdir. Eski Demokrat milyonerlerin besledikleri veya eski ideal arkadaşlarının sahip oldukları gazetelerde, bilhassa onların dedikodu sütunlarında Yüksek Adalet Divanının şöhretli Başkanı hakkında her gün bir haber uydurulmuştur. Hasta olduğu söylenmiştir, halkın kendisine soğuk baktığı söylenmiştir, hakarete uğradığı söylenmiştir, tehdit edildiği söylenmiştir, kat satın aldığı söylenmiştir, en yakışıksız tarafından imâlar yapılmıştır. Sinirlerine hakim olmayan bir adamı çileden çıkarabilecek ne düşünülebilirse, hepsi denenmiştir.

Bununla da kalınmamıştır, sanki bir kusur işlemiş gibi, Salim Başolun toplum içinde karantina altına alınmasına yol açacak bir suni havanın yaratılması için elden gelen hiç bir gayret esirgenmemiştir.

Salim Başol, bütün bu kampanya karşısında, kendinden emin kuvvetli şahsiyetlere has metanetle dimdik durmuştur. ' Düşmanlarından değil, dost bildiği, dost olması gereken çevrelerden gelen oyunları da bu sükûnetiyle boşa çıkarmıştır. Eğilmemiştir, sarsılmamıştır, . hafiflik yapmamıştır. Söylenenlerin, yazıların hiç biri gerçek olmadığından yalanlar hep, üzerinden akıp gitmiştir.

Böylesine kuvvetli bir kampanyanın, Salim Başolu hiç zedelemediğini iddia etmek kabil değildir. Bu usullerin şampiyonu Hitler, bugünkü çıraklarından çok önce prensibi koymuş ve alenen ilân etmiştir: "Bir yalanı mütemadiyen tekrarlayın, mutlaka bir tesir yaratacaktır!" Salim Başolun önünde hesap vermiş olanların hempaları, kendilerini devirmiş zihniyetin her temsilcisine karşı olduğu gibi Salim Başola karşı da bu silâhı kullanmışlardır.

Ama Salim Başol göstermiştir, ispat etmiştir ki yalanın kudreti, pek de yalancıların 'hayal ettiği derecede değildir. Düşünmek lâzımdır ki bir çok beşeri his de, Yassıadanın bir günde gölgeden aydınlığa çıkmış şöhretli Başkanının handikapları arasında yer almıştır. Bunların hepsi, silâhların asıl kudretlisi, neticesi kati olan yegânesi, gerçek karşısında yenilmiştir, gerilemiştir ve arkaya tepip, şamarların en serti olarak sahiplerinin suratında patlamışlar.

Bu, dünyanın bütün iyi niyetli insanları için cesaret verici bir mimidir.



dan bahsediyor ve meselâ, askerlerin sivil idareden çekilmesini başa alıyordu! Haber, çeşitli çevreleri, Koalisyon yüzünden taviz veriliyormuş intibaına sürükleyip tepki yaratmak gayesini güdüyordu.

Bu taktik; hem A. P. ve hem de C H. P. kanadında inanılmaz nefret uyandırdı, ama bir fayda sağladı:- Gözleri açtı. Böyle bîr konu, görüşülmemişti bile!

İkinci bir gayret, Ankaradaki işsizlerin yürüyüşünün istismarında kendini belli etti. Hadiseden bir gün sonra Teni İstanbul, Son Havadis, Zafer ve Öncüyü açanlar sanki hareketin Hükümeti protesto, Başbakanın istifasını istemek için yapıldığını sandılar. Aslında, bazı kimseler o istikamette bağırtılmamış değildir. Ama hadiseyi takip edenler, bunun nasıl sağlandığını tesbite muvaffak oldular.

İşçi grupu Meclisin önüne gelmiş, bir heyet Meclis ve Senato Başkanlarıyla konuşmuş, grup yürüyüşüne, geldikleri yoldan geri dönerek devama başlamıştı. Bu sırada D. P. devrinde, D. P. Gençlik Ocaklarının sayılı kişilerinden olan eski Milliyetçiler Derneği mensubu, yeni Düşünen Adamcı, Vehbi Ünal adındaki birisinin nümayişçiler arasına katıldığı görüldü. Tanında kendisi kadar tanınmayan beş altı kişi daha vardı. Nümayişçiler bu katılmadan sonra fark edilir bir değişmeye uğradılar. Evvelâ Başbakanın istifası yolunda haykırmalar başladı. Sonra nümayişçilerin ağzına yeni bir slogan yerleştirildi:

"Astılar kestiler"

"Kısmetimizi kestiler"

Ünal, 27 Mayıs öncesi Atatürk Bulvarının herkesçe bilinen ve bir nümayiş sırasında yakalanıp hapse atılan bir genci tarafından tanındı. Atillâ Köksal adındaki genç, çok iyi .tanıdığı Ünalı fark eder etmez kalabalığı yarıp yanına yaklaşmağa çalıştı. Ünal da bunu görmüş ve Tarım Bakanlığı binasının kapısından içeri sızarak kaçmağa başlamıştı. Koksal bütün gayretlerine; rağmen çok iyi tanıdığı ve fikirlerini yakinen bildiği Ünalı yakalayamadı.

Gayretin üçüncüsü, pek safdilâne bir tarzda Senatoda arzı endam etti. Meşhur Sıtkı Ulay, bir çevrenin tipik taktiğini dile getirdi. Eski İhtilâlci önce, eski Demokrat müritlerinin ağzına bir parmak bal çaldı: "Canım, İhtilâl kimseye karşı yapılmamıştı ki. Şimdi, ona başkaları, bir istikamette sahip çıkmaya çalışıyorlardı. İhtilâl, memleketi karıştıran bütün politikacılara karşıydı.. Ulay neredeyse, Affi da bu "başkalar ı"nm istemediğini, halbuki kendisinin -ve çevresinin- bunun için ne hararetli, ne hararetli olduğunu ekleyecekti. Bunun yerine, hemen Koalisyona atladı ve: -

"— Koalisyon bozulursa ne olur? Millî Hükümet kurarız, Kurucu Meclis gibi çalışırız.." dedi.

Senatoda, o sırada iki akıllı C. H. P. Bakanı bulunuyordu. Bir çevrenin oynadığı oyunun hiç kimse tarafından -tavşana kaç, tazıya tut oyunu- farkedilmediğini, âlemin kör



Niyazi Akı
Zılgıtı çekti

ve sersem olduğunu sanan Ulaya Feyzioğlu ve Kurutluoğlu laf attılar:

"— Paşa, ağzında geveleme.. Maksadın neyse, onu söyle!"

Ama Paşa nasıl gayrıresmi bir prezidansiyel sistem peşinde olduğunu, böyle bir sistemde kendisine Başbakan Yardımcılığının biçildiğini. Orduyu da "yola getirdikten sonra" -bu çevre, 22 Şubat affına kuliste cephe almış ve bir tahkikatın açılması suretiyle hadisenin bulaştırıl» -ımasını, böylece Orduda temizlik yapılmasını savunmuştur- memlekete hâkim olunabileceğini sandıklarını bunu da ancak Koalisyonu çalıştırmamak için elden gelenin yapılmak suretiyle sağlanabileceğine inandıklarını söyleyebilirdi?

Bir kaç istisnasıyla -Öncü Grubu- M. B. K. nin üyeleri "Paşa"yı şiddetle reddettiler ve bu oyunda olmadıklarını açıkladılar.

Belediyecilik

"Önce ekmekler bozuldu"

Geride bıraktığımız haftanın başlarında birgün,, İstanbulda, fırınların önünde vatandaşların D. P. iktidarı devrinin oldukça meşhur bir tâbiri ile "kuyruk" olmaya başladıklarım gören güngörmüş bir İstanbullu, keyifli bir kahkaha attıktan sonra yanındaki arkadaşına döndü ve.

"— Beyefendi, bu fırıncıların a» dam olmak için galiba kırk fırın ekmek yemeğe ihtiyaçları var" dedi.

Güngörmüş İstanbullunun bu esprisi, doğrusu, durumu anlatmak için biraz mübalâğalı gibi görünmekteyse de, gerçek bundan pek, farklı değildir. "Yılan hikâyesi"ne dönen "ekmek hikâyesi", bitirdiğimiz haftanın başlarında yine tazelenmiş bulunmaktadır.

Bu hikâyenin başlangıcı, 27 Mayıs devrimine kadar uzanmaktadır. Fırıncılarla İstanbul Belediyesi arasında fiyat tesbiti hususundaki anlaşmazlığın başlangıcı Albay Şefik Erensünün İstanbul Belediye Başkanlığı görevini Refik Tulga adına tedvire memur olduğu zamana rastlamaktadır. 27 Mayıs' ihtilâli, 970 gram olan ekmeğin fiatını 70 kuruş olarak buldu. İhtilâlin ilk sıcakkanlılık devrelerini yaşayan ateşli Şefik Erensü, 1 Eylül 1960 günü alman bir kararla ekmeğin gramajını 860 grama düşürdü ve fiyatını da 60 kuruş olarak tesbit etti. Ekmek fiyatı tam bir yıl bu şekilde kaldı.

Fakat 1 Eylül 1961 günü, firmalar için gerçek bir matem günü oldu ve ekmek meselesi, İstanbul halkoyunu birinci derecede meşgul eden bîr mesele olarak suyun yüzüne çıktı. Ticaret Bakanlığı tarafından alınan bir kararla 1 Eylül 1961 günü bir çuval unun fiyatı' 49 liradan 64 Ura

14 kuruşa çıkarıldı. İşte o zaman fırıncılar tarafından kızılca kıyamet koparıldı. Belediyeye karşı isyan bayrağını çeken fırıncılar, un fiyatlarındaki yükselmeyi nazari dikkate alarak, Belediyeden yeni ayarlama yapmasını istediler. Bunun üzerine 710 gram ekmek için 70 kuruş fiyat tespit edildi. Bu ayarlamanın fırıncıları tatmin etmediği, Vali Tulganın odalının kapılarını aşındırmaya başlamaları ile belli oldu. Fırıncılar "ziyan •diyoruz" feryatları ile ortalığı velveleye vermekte devam ederlerken, bir. yandan da Ankaraya heyetler gönderildi ve İnkılâp Hükümetinin Ticaret Bakanı Mehmet Baydurdan bu konuda vaad bile alındı. Baydur, fiyat arttırımına gidilmiyeceğini, ancak ekmeğin gramajında 50 gramlık bir indirim yapılmak suretiyle kendilerime menfaat sağlanacağı müjdesini verdi. Fakat Baydurun bu sözü; İstanbulda Vali Tulga tarafından kesin ve sert bir veto ile karşılanınca, fırıncılar bir boykot yapma kararı aldılar ve "ekmek çıkarmıyacağız" tehdidini, Ekmek İşverenler Sendikasının avukatı Enver Buruloğlu vasıtasıyla Vali Tulga ile Belediye Başyardımcısının burnuna dayadılar.' Ancak fırıncılar, bir ihtilal devrinde olduklarını biraz geç farkettiler ve Belediye yetkilileriyle ekmeğin maliyet hesaplarını "bir kere daha tetkik etmek üzere" bir masa başına oturmaya razı oldular. Zira, halkı telâş ve heyecana vermek gibi bir hareketin İstanbulda Örfi İdare makamları tarafından herhalde takipsiz kalimyacağı kendilerine hatırlatılmıştı.

İnce hesaplar

Bunun üzerine Şaraçhanebaşındaki Belediye Sarayının toplandı salonunda 'fırıncılar ile Belediye temsilcileri karşı karşıya gelerek, ekmeğin maliyet hesaplarını yeniden tetkike koyuldular. Karşılıklı çekişmeler ve. pazarlıklar günlerce devam etti. Belediyenin 710 gramlık ekmeği 60 gram arttırarak 770 grama çıkarma ve buna mukabil fiyata 10 kuruş zam yapma konusundaki teklif fırıncılar tarafından reddedilince ihtilaf bir gerginlik haline geldi. Ye--iden toplantılar yapılmaya başlandı ve neticede Belediye ilk teklifinden 10 gramlık bir fedakârlık yaparak gramını 760'a, fiyatı da 70'e göre tesbit etti. Belediye ayrıca ekmeğin kalitesini de tesbit etti. ve % 35 rutubette ve 80 gramlık tek tip ekmeğin 70 kuruştan satılması kararlaştırıldı. Böylece francala da tarihe karışmış oluyordu. Bu karara fırıncılar çarnaçar boyun eğdiler ve "zoraki anlaşma'nın tatbikine 1 Ekim 1961'den itibaren başlandı.

Ancak Belediye ile fırıncılar arasındaki muvakkat sulh devresi pek kısa sürdü. Bu defa da fırıncılar, kendi içlerinden "ihanet'e uğradılar. Eyüpte fırıncılık yapmakta olan Yahya Üçbaşaran adında bir fırıncı, ekmeği 65 kuruştan satmaya başlayınca kızılca kıyamet yeniden koptu, Eyüpiü fırıncının aynı gramaj ve kalitedeki ekmeği öteki fırıncılardan 5 kuruş eksiğine satması, zaten bu anlaşmaya gönülsüz bir şekilde razı olmuş bulunan Belediyeyi, ekmeğin maliyeti meselesi üzerinde tekrar durmaya şevketti, İhtiyatlı Tulga ve Başyardımcısı Turan Ertuğ, Eyüplü fırıncı Yahya Üçbaşaranın, ekmeğin 65 kuruşa satılması halinde fırıncıların zarar etmiyecekleri yolundaki beyanatı üzerine, maliyet hesaplarını



Askerler ekmek çıkarıyorlar

Baba fırınının has ekmeği

yeniden incelediler ve yanlış hesap Bağdattan döndü. Belediyede "kurulan ekmek komisyonunun ince eleyip sık dokuyarak yaptığı araştırmaların sonucu, Eyüplü fırıncının iddialarını haklı çıkarınca, Belediye bu sonucu' 5 Aralık 1961 günü gazetecilere açıkladı. Kızgın Tulga, ekmek fiatının 5 kuruş indirilmesi gerektiğini söyleyip Eyüplü fırıncı Yahya Üçbaşarana teşekkür edince, fırıncılarla Tulga arasındaki pamuk iplikleri de' kopuverdi. Halkın ekmeği ile oynanmasına müsaade etmiyeceğini açıklayan Vali Tulga ile Belediye Başyardımcısı Turan Ertuğun ekmek fiyatının 5 kuruş indirilmesi konusundaki kati kararları karşısında ancak 22 gün dayanabilen fırıncılar, sonunda yelkenleri suya indirmek mecburiyetinde kaldılar,

Böylece, 27 Aralık 1962 sabahından itibaren ekmek 65 kuruştan satılmaya başlacak, açıkgöz fırıncılar, ekmeğin kalitesi üzerinde bazı değişiklikler yapılması için Belediyeyi ikna etmeye muvaffak oldular. 27 Aralıktan itibaren ekmek % 37 rutubetli ve 80 randıman üzerinden ve bu defa 750 gram olarak 65 kuruştan satılmaya başlandı. Fakat fırıncılar, bu kadarla da yetinmeyerek, Tulgayı bir "centilmenler anlaşması"na razı ettiler. Neticede Belediye, fırıncıların sızlanmalarını dikkate alarak, kendilerine 15 günlük bir tecrübe, süresi tanıdı. Fırıncılar bu 13 gün zarfında 65 kuruştan sattıkları ekmekten zarara uğradıkları takdirde, ekmeğin fiyatının tekrar 70 kuruşa çıkarılacağı hususunda vali Tulgadan bir vaad koparmaya muvaffak oldular.

Rabbenâ, hep bana!

Centilmenler anlaşması gereğince, ekmek meselesi kapanmış gibi görünürken fırıncılar yeni bir "İhanet'e daha uğradılar! Bu defa da Elmadağda Ali Gündüz adında bir başka fırıncı vatandaş çıktı ve bu kalite ve gramajda ekmeğin 60 kuruştan satılması halinde bile zarar edilmiyeceğini ifade ederek, ekmeği 60 kuruş üzerinden satmaya başladı. Bunun üzerine fırıncılar, Dimyata pirince giderken evdeki bulgurdan olma korkusu ile mecburen seslerini kestiler ve ekmeği 65'e satmakta devam ettiler.

Durum, askerlerin İstanbul Vilâyet ve Belediyesinden ayrılmasına kadar böylece devam etti. Prof. Ka-

muran Görgünün İstanbul Belediye Başkanı olarak göreve başladığının üçüncü günü Görgünün odasına giren Belediye Özel Kalem Müdürü, "fırıncılar adına gelen bir heyetîn kendisiyle görüşmek istediğini bildirdi. Meselenin yabancısı olan Görgün, Ekmek İşverenler Sanayii Sendikası Başkanı Hulusi Akpulatın başkanlığındaki heyeti kabul etti. Fırıncılar, klâsik tebrik merasiminden sonra doğruca konuya erirdiler ve "bu fiyata idare edemediklerinden" dem vurarak, ekmek fiyatlarının -tabii kendi lehlerine- bir kere daha gözden geçirilmesini istediler. Görgün ihtiyatlı davranıp "meseleyi bir de ben tetkik edeyim" dedi ve Belediyede ekmek uzananı kesilmiş, olan Belediye Başkan Yardımcısı Kadri İlkay ve Medih Yegüle danıştı. Ekmek meselesini bütün teferruatı ile bilen İlkay ve Yegül, durumu Başkana anlattılar. Fırıncılar bir çuval undan 127 ekmek yapılabildiğini, buna karşılık, Belediyenin yaptığı hesaplara göre bu mikdarının 131 olduğunu Görgüne bildirdiler. Tulga ve Ertuğ gibi, askerliğin verdiği sert karakterler karşısında fazla çıkış yapmak cesaretini bulamıyan fırıncılar, Görgünün mütereddit ve ürkek davranışları karşısında seslerini daha fazla yükseltmek imkânını bulmuşlardı. Her gün yeni bir mazeret ile, ekmek fiyatlarının yükseltilmesi için yeni Başkanın odasının kapısını aşındırmaya başladılar. Son olarak, 16 kişilik personel çalıştırdıklarını ye bunun "büyük ölçüde maliyete tesir fiden bir faktör olduğunu ileri' sürdüler. Fakat İlkay ve Yegül, bu iddianın doğru olmadığını, zira fırıncıların çoğunun İşçi Sigortaları Kurumundan kaçak olarak İşçi çalıştırdıklarını belirtiler.

Durum bu şekilde devam ederken, fırıncılar 1 Nisandan itibaren Belediye müsaade etsin veya etmesin, ekmeğe zam yapacaklarını açıkladılar. Martın son haftasında Partokelde yaptıkları basın toplantısında bu kararlarını göğüslerini gere gere gazetecilere bildiren fırıncıların bu kararı, Belediye Başkanlığına tâyinle geldiği için daima mütereddit Görgüne nakledilince, Görgün:

"— Böyle, açıktan açığa Belediyeyi hiçe sayarak fiyat arttırılması olamaz. Toplanalım, görüşelim. Eğer zarar ediyorlarsa onları bu zarardan kurtarmak vazifemizdir" dedi. Fakat Görgün, her ne hikmetse, "Belediye daha önce gerekli incelemeyi yapmış ve elemeğin fiyatını 65 kuruş olarak tesbit etmiştir" diyerek meseleyi kestirip atmak cesaretini gösterememiştir. Ancak, bu tereddüt fazla Uzun sürmedi ve Belediye Başkanı, Yardımcılarının gayret ve telkinleriyle 4 Nisan 1962 günü fırıncıları Belediyede bir açık oturuma davet etti.

Zor, oyunu bozar

Toplantı kararı alındıktan sonra Belediye, fırıncıların zam yapma veya ekmek çıkarmama ihtimaline karşı ihtiyatî tedbirler almayı da ihmal etmedi. 31 Mart günü radyolar Belediyenin bir tebliğini yayınladı. Tebliğde, fırıncılar zam yaptıkları takdirde İller Kanunu hükümlerinin tatbik edilerek fırınlara el konulacağı bildiriliyordu. Bu karar fırıncıları birdenbire paniğe uğrattı. 4 Nisanda yapılan toplantıya katıldılar. Toplantıya, fırıncılar adına Ekmek Sanayii İşverenler Sendikası temsilcileri olan Hulusi Akpulat, Hüseyin Memik, Hasan Receboğlu ve İşverenler Sendikasının Hukuk Müşaviri Enver Buruloğlu, Belediye adına da Kâmuran Görgün, Kadri İlkay ve Medih Yegül geldi. Fırıncılar bu toplantıda, zam kararını tehir ettiklerini, fakat zam isteğinden vazgeçmediklerini bildirdiler. İlk toplantıdan bir sonuç alınamadı. Ancak, bundan sonra Medih Yegülün başkanlığında yapılan tali toplantılarda fırıncılar iddialarını daha iyi savunmak için topladıkları belgeleri ortaya koydular. Fırıncılar, Ankara ve İzmirde ekmek fiyatlarını örnek olarak gösterdiler, ve İzmirde ekmeğin kilosunun 93, Ankarada 92 kuruş olduğunu, İstanbulda ise bugünkü gramaj ve fiyat üzerinden ekmeğin kilosunun 86,6 kuruşa geldiğini söylediler. Ekmek fiyatının "hiç değilse" Ankara ve İzmir seviyesine yükseltilmesinde ısrar eden fırıncılar iki teklifle Belediyenin karşısına çıktılar. Birinci teklif, 860 gram ekmeği 80. kuruştan satmaktı. İkinci teklif ise, ekmeği 695 gram yapmak ve o zaman fiyatı 65 kuruş olarak muhafaza etmekti. Teklifler Belediye tarafından reddedilince fırıncılar başkaldırdılar ve "ekmek çıkarmıyacağız diye dayattılar; Bunun üzerine I. Ordu Birlikleri tarafından gerekli tertibat alındı. Fırıncılar ekmek çıkarmadıkları takdirde Ordu birlikleri tarafından ekmek imaline başlanacağı bildirildi ve Belediye Sarayına karşısındaki geniş alana, seyyar fırınlar kurduruldu. Bu arada fırıncılar İçişleri ve Ticaret Bakanlıklarına başvurarak, Belediye ile anlaşmama mümkün olamadığını ve Profesörlerle, bu konuda ihtisas sahibi kimselerden kurulacak bir jürinin hakem vazifesi görmesini teklif ettiler. Fırıncılar Belediyeden "iş çıkaramayınca", bir kere de Vali Niyazi Akı ila görüşmeyi denediler ve Akıdan da Belediyeden aldıkları cevabı aldılar. Vali Niyazi Akı, fırıncılara, hastaneler-ve sair teşekküllere ekmek taahhüdüne giren fırıncıların, 56, 5 - 60. kuruş arasında ekmek-verdiklerini ve durumlarından hiç de şikâyetçi olmadıklarım hatırlattı, Fırıncılar son olarak Ticaret Odasının tavassutuna istediler. Ticaret Odası, tavassut için, İçişleri Bakanlığının müsaadesi ni beklemektedir.



Kâmuran Görgün

Acemi çaylak

Ekmek hikâyesinin daha da devam edeceği şüphesizdir. İstanbulda bugün 370 fırın çalışmakta ve günde 7835 çuval un işlemektedir. Bu kadar büyük hacimde bir meselenin kolaylıkla kestirilip atılması elbette ki mümkün olamayacaktır. Şimdiki durumda yapılacak şey, fırıncılara mâkul ölçüde bîr zam yapmaktan ibarettir. Nitekim, Belediyede bu konuda bir temayülün belirmeye başladığı da bir gerçektir. Öte yandan, fırıncıların, egzantrik fikirleri ile tanınmış avukatı Enver Buruloğlu, İstanbuldaki AKİS muhabirine:

"— Kardeşim, eğer bir zam yapılmazsa, fırınlarımızı gazetecilere terketmeyi düşünüyoruz! Böylelikle siz hakem olursunuz" diyerek ümitsizliğini ifade etmiştir.

Buruloğlu, gazetecilerin ekmek çıkarmaları konusunda karar bile alındığım ciddi ciddi ifade etmiştir. Doğrusu, gazetecilerin bu işi nasıl yapacakları, bir hayli merak edilmektedir. Zira malûm, gazetecilerin babalarının fırınları has ekmek çıkarmamakta, şimdilik gazetecilerin kendileri ekmek parasını çıkartmak peşindedirler.

İKTİSADİ VE MALÎ SAHADA

Piyasa

9. Kotayı beklerken

Bu ayın 21. günü İstanbulda bir toplantı yapılacak. Toplantı, iş çevrelerinde geniş alâka çekecek. Ama, bütün millet çalışmaları dikkatle takip edecektir. Toplantı, 9. Kotanın ilk hazırlığı olacaktır. İthalât rejimimizin esasım teşkil eden kotaların piyasada ve dolayısıyla memleket hayatında ne derece önem taşıdığı artık hiç kimsenin meçhulü değildir.

Tetkikler, Ankarada, Ticaret Bakanlığında başlamıştır. Gerçi henüz ortada, ilk temaslardan öteye geçen bir durum yoktur ama, İthalâtçı tüccarın kulağına gelen haberler sevindirici olmuştur. Bunun başlıca sebebi, bu defa kotanın, Ticaret Bakanlığı ile birlikte Ticaret ve Sanayi Odalarının görüşlerinin de tesbiti sonunda hazırlanacağıdır.

4 Temmuz kararlarım mesnet kabul eden ithalât rejimi için her yıl iki kota ilan edilmektedir, Piyasada İstikrarın vücut bulması için bu ilân tarihleri kesin olarak tesbit edilmiş bulunmaktadır. Birinci kısım, ilk altı aylık İthalât- programı adım almakta ve 4 Ocak tarihinde ilân edilmektedir. İkinci bölüm ise "İkinci altı aylık İthalât Programı" adını almakta ve 4 Temmuzda ilân edilmesi gerekmektedir.



İhsan Gürsan
Ders Alan *adam*



Odalar Birliği binası
Akıl hocam

Bitirdiğimiz haftanın içinde çalışmasına başlanılan, bu ikinci kısım ithalât programı oldu. 1962 yılının başında tesbit edilen 560 milyon dolarlık tahsisin ilk altı aylık kısmı 4 Ocakta ilân edildiği için -8. Kota 1le- beklenen 9. Kota oldu.

Eskiden alınan ders

Doğrusu istenirse, 8. Kota ile ilân edilen İthalât Programının ilk kısmı bir takım ithalâtçı tüccar arasında pek memnuniyet uyandırmamıştır. Piyasada bulunan bazı maddelerin bu kotaya ithali, tüccarla temas edilmemiş ve onların fikirlerinin tamamen alınmamış olması, beklenen ferahlığı yaratamamıştır. Bu hatalar, bilhassa Ticaret Bakanlığı tarafından dikkate alındı. Bakan İhsan Gürsan bizzat bir emirle bu defa Ticaret ve Sanayi Odalarıyla tam bir mutabakat halinde" hareket edilmesini istedi. Bu. arada tüccarın da fikrinin sorulmasına karar verildi Hemen ithalâtçı firmalara yazalar yazılarak 9. Kota hakkında fikirleri soruldu. Tüccarın cevabı ilgililere, Ticaret ve Sanayi Odalarına gönderilen talep listeleri sekimde başladı. Ancak bu faaliyetin semeresi tam manasıyle alınmış değildir. Daha pek çok firma talep listelerini gönderememiştir. Taleplerin tamamının elde edilmesinden sonra 9 Kota ilk hazırlık komitesi toplanacaktır. İlk hazırlık komitesinin, vazifesi bu listelerde hakiki ihtiyaçları telif etmek, olacaktır.

Her yıl Mayıs ayının başında toplanan bu komite bu defa araya bayramların girmesi sebebiyle Mayıs ayının 21 inde toplanacaktır. 21 Mayıs Pazartesi günü İstanbulda toplanacak olan İlk Hazırlık Komitesinin çalışması dokuz gün sürecektir.

Toplantıda 9. Kotanın ilk esasları tesbit edilecek ve Haziran ayının ilk yarısında Ticaret Bakanlığında yeni toplantılar başlayacaktır. Bu toplantılarda ise İlk Hazırlık Komitesinin hazırladığı rapor ve Kota münderecatı görüşülecektir.

Yaralara merhem

9. Kotanın hazırlık çalışmaları mümkün olan süratle tamamlandıktan sonra son karar mercii, komitenin hazırladığı raporu tetkik edecektir. Bu "Altılar Komisyonu"dur. Maliye, Ticaret, Sanayi, Gümrük ve Tekel, Dışişleri Bakanları ve Devlet Bakanı Turhan Feyzioğlunun katılacağı bu komisyon raporları tetkik ettikten sonra kendi raporunu hazırlayacaktır. Bu raporun hükümet tarafından kabulü ile 4 Temmuz 1962 tarihinde İthalât programının ikinci kısmı tatbike başlanacaktır.

Bitirdiğimiz haftanın sonunda bu hazırlıklarla alâkalı olarak Ticaret Bakanlığında ve Odalar Birliğinde bazı önemli noktalar dikkati çekti. Hatta Dış Ticaret Dairesi bir takım prensipler bile tesbit etti Haftanın sonunda kendiyle konuşan bir gaze-

teciye Dış Ticaret Dairesi Başkan Vekillerinden Abdülhalik İndere prensipleri şöyle özetledi:

"— Bir kotanın tatbikatında elde edilen neticelerden tatminkâr olanları olduğu gibi muhafaza edilmekte, memnuniyet verici bulunmayanlar tadil ve tekemmül ettirilmekte, bir önceki kota tatbikatında göze batan aksaklıkların giderilmesi için gerekli tedbirler alınmaktadır. Bunun için Kota tatbikatını dikkatle izledik. Tabiatıyla bundan sonraki kotanın tatbikatı daha iyi olacaktır."

Hazırlık çalışmaları bu ışık altında devam ettiğinden bir takım pürüzler açıkça ortaya konuldu. Sonra bazı noktalar tesbit edildi:

4 Temmuz 1962 tarihinde ilân edilecek olan 9. Kota bundan evvel tatbik edilen 8. Kotaya nazaran büyük farklar ihtiva etmeyecektir. Bu arada bir husus, 21 Mayıs toplantısında Sanayici ve Tüccar.ile Ticaret Bakanlığı sorumluları arasında sert- tartışmalara konu olacaktır. Kota tevzi sisteminin tam bir murakabeye ve dikkatli bir çalışmaya tabi tutulması gerekmektedir. Aksi halde, İthalât sırasında kullanışsız durumların ortaya bir kere daha çıkması iihtimal dahilindedir. Bu da gereksiz döviz sarfına yol açmaktadır. Tüccarın savunacağı tez bu olacaktır. Kendilerine hak vermemeğe imkân yoktur. Ancak, Ticaret Bakanlığı sorumluları da bir meseleyi ortaya atacaklardır. Tüccarın çok çeşitli mal ithal etmek arzuları şikâyet konusu yapılmaktadır. Bu çok çeşitli mal 'ithali, gerek ambalaj, gerek nakliye masrafları sebebiyle fuzuli döviz sarfına sebeb olmaktadır. Bu da piyasada fiyat artışına yol açmaktadır.

Ticaret Bakanlığı piyasada ferahlık yaratacak 9. Kotanın hazırlıklarını henüz plânlarken bir 'başka noktayı da hesaba kattı. Yerli sanayiin teşviki meselesi...

İmali yurt içinde mümkün maddelerin ithalinin kota münderecatına sokulmaması lüzumlu addedildi.

Mayıs ayının başında evvelâ müdavele-i efkâr seklinde başlayan 9. Kota île ilgili hazırlık çalışmaları Mayıs ayının sonlarına doğru kati bir veçhe alacaktır. Fakat, kulağa fısıldanan haberlere göre, İthalât programının bu ikinci kısmı piyasada mevcut olmayan huzura, bir yerleşme imkânı hazırlayacaktır. Nikbin olmamak için sebep yoktur.

Zenginin Malı...



Ali Alaybek

Vergi Reformu konuşa ele alındığında, her şey göstermektedir ki İstanbuldaki "Alaybey Komisyonu"nun, is adamlarının biraz fazla tesiri altında kaldığı hissedilen teklifleri esaslı tadillere uğrayacaktır. Bu demek değildir ki bugünkü Türkiyenin ekonomi politikası, özel sektörün devlet sektörü karşısında ezilmesidir. -Bazı çevrelerin, arzuladıkları gibi..- Ama özel sektöre, devlet sektörü yanında öncelik ve kolaylık tanımak da her hangi bir hükümetin kudreti haricindedir. Türkiyede herkes, vergi vermek suretiyle plânlı kalkınma gayretlerine iştirak edecek, ancak bundan sonra şahsi menfaatini göz önünde bulunduracaktır. Vergi Reformu konusunda Alaybey Komisyonu bir görüsü temsil etmektedir. Bu görüşün, yabancı çok savunucusu da vardır. Bu tezi takip etmek suretiyle kalkınmasını başarılı sonuçlara ulaştırmış memleketler yok değildir. Belki Almanya, mutlaka Yunanistan bu arada sayılabilir. Fakat Türkiyenin, daha başka hususiyetlere sahip olduğu hiç unutulmamalıdır. Bu mecmuanın, Yunamistanla alâkalı yazısında da belirmişti, gerçek Karamanlis Mucizesi, Karamanlishv Yuıran Realitesini iyi anlaması, doğru teşhis koymasıdır. Bu sayede, Karamanlisin yolu refah yolu olmuştur. Şimdi, bilhassa hayalperest ve demagog Menderesten sonra Türkiye kendi realitesine doğru teşhisi koyacak devlet adamını beklemektedir.

Türkiye gibi az gelişmiş bir memlekette, Vergi Reformuna girişilirken iki ana fikirden yola çıkılabilir. Ya bu memlekette, kâfi kaynak vardır, ama Devlet teşvik etmediği için bu kaynaklar işlememektedir, Ya da kâfi kaynak yoktur, o halde bunların sağlanması lâzımdır. Alaybey Komisyonu ilk tezi benimsemiş ve gerçekten "altın yumurta yumurtlayan tavuğu öldürmeyelim, ona, acele etmeden boyuna yumurta yumurtlattaralım" diyerek tedbirler almıştır. Bu tedbirlerin hepsi, kısa vadede gelir azaltan tedbirlerdir. Reform, bunların uzun vadede geliri çoğaltacağı esasına göre hazırlanmıştır. Gerçekten, Maliye Bakanlığına gelen raporda o kadar çok muafiyet vardır ki şaşmamak kabil değildir.

Ama, bu görüş doğru mudur? Türkiyede" sahiden, kaynak vardır da bunlar teşvik mi görmemektedir?. İtiraf etmek lâzımdır ki bu koçuda, Devlet Plânlama Dairesinin itirazlarını ciddiye almamak zordur. Bizzat iş adamları, bir sermaye piyasasının yokluğundan şikâyetçidirler. Kaynaklar, teşvikten ziyade yaratılmaya muhtaçtır. Bunun başlıca delili, kredilerin kanuni fiyatı ile gerçek fiyatı arasındaki farktır. Yatırımları, kredi, musluklarım bir belirli ölçüde açmadan finanse etmek imkânı yoktur. Servet Beyannamelerinin aleyhinde olan zümrenin kendisine slogan yaptığı "Para var ama, korkudan çıkmıyor" sözünün pek doğru tarafı bulunmadığı herkes tarafından bilinmektedir. Daha ziyade, Türkiyede fazla vergi ödemeyen kazanç sahipleri mevcuttur ve bunlar, politikacıları da elde ederek arabalarım yürütmek sevdasındadırlar. Halbuki Türkiyenin. plânlı kalkınma için gerçek kaynağa ihtiyacı vardır. Bu kaynağı da vergi muafiyeti değil, verginin ta kendisi sağlayacaktır. .

Tabii verimli, âdil ve sosyal adalet prensiplerine tamamile uygun bir vergi... Reform, bu hedefi gerçekleştirdiği nisbette başarılı olacaktır.

Fransa

Sâri cinnet

Cezayirde ve anavatan Fransasında dehşet saçan Gizli Ordu -O.A.S.- teşkilatının elebaşısı eski General Salan yakalandıktan sonra ilk sorgusu için yapılan bütün teşebbüsleri boşa çıkaran bir ketumluk göstermekte, suallere cevap vermemektedir. Maksadı, gösterdiği tanıkların dinleneceğinden emin olmakmış. Bu tanıklar arasında bizzat General De Gaulle ve eski Başbakan Michel Debre' de var.

Eski Generalin hapishanede afyon temin edemiyeceği ve bu yüzden krizlere düşeceği, o zaman ağzından laf alınabileceği iddiaları ne derece doğru, daha iyisi, Salan'ın keyif verici zehiri hapishane duvarlarından içeri aşıramayacağı fikri ne derece isabetlidir, bilinemez. Kendisinden evvel teslim olan eski Generallerden Ghalle ve Zeller'in ne kadar konforlu bir tutukluluk hayatı geçirdikleri ve Gizli Ordunun bütün idarî kademelerde suç ortaklan bulduğu artık kimsenin meçhulü değildir. Salan'ın da numarasını sonuna kadar oynayabilecek maddi ve mânevi desteklerden faydalanacağı hiç de akıl ve mantık dışı bir düşünce tarzı sayılmaz.

Bu arada, kocasının işlerinden birinci derecede sorumlu tutulan Madam Salan -nâm-ı diğer Babiş- de sorguya çekilmiştir. Babiş'in de kocağının sistemine başvurduğu ve sorulara, cevap vermediği anlaşılmaktadır. Madam Salan tutukludur. Fakat kendi isteği üzerine bu tutukluluğu bir manastırda geçirmektedir. Her halde Salan'lar mahkemeye kadar bir ekip oyunu çıkaracağa benzemektedirler.



Raoul Şalan

Ser- verir,, sır vermez!

Buna karşılık, "Cezayir Fransız dır!" sloganı ile ifadesini bulan cinnetin kurbanlarından diğer bir çiftin, dağınık nizamda hareket ettiği görülüyor. Bu çift, Bidault çiftidir. Dördüncü Cumhuriyet devrinde mütead dit defa Hükümet Başkanlığı etmiş olan Bidault ortada yoktur. Faka' onun imzasını taşıyan beyannamelerin kaynağını bulup kurutmak mümkün olmamıştır. Milli Mukavemet Cephesi adına yayımlanan bu beyannamelerde Gizli Ordu, dolayısiyle, fakat kuvvetle desteklenmek tedir.

Kurtuluştan evvel Fransada Milli Kurtuluş Konseyi Başkanlığım yapmış olan Bidault, müstevliye mukavemet babında General De Gaulle'ün dışardaki faaliyetini içerde desteklemekte idi ve bu sıfatla De Gaulle'ü Parise girişinde karşılamıştı.

Başbakanlıktan başka uzun yıllar Dışişleri .Bakanlığı da yapmış olan Georges Bidaut bir tarih öğretmenidir ve alkole düşkünlüğü yalnız Fransada değil bütün dünyada malûm ve müsellemdir. Burada bir sual ortaya çıkıyor: Salan'dan sonra ikinci bir patalojik vaka ile mi karşı karşıya bulunuluyor?

Yakın tarih

Sene 1944. 3 Haziran. Sıcak bir gün. General De Gaulle Parise geliyor. 3 Haziran 1944'den ben Fransa Cumhuriyeti Geçici Hükümetinin Başkanıdır. Bütün meşru otoriteyi kendisinde bulmaktadır. Halbuki, kurtuluş için içeriden çalışmış olanlar var. Bunlar yukarıda adı geçen Milli Mukavemet Konseyi ve Paris Kurtuluş Komitesi adı altında teşkilâtlanmışlardır. Şimdi dışarıdan gelen ve tek meşru iktidarı temsil ettiğini söyleyen General De Gaulle'ü ve hükümetini sineye çekmekle mi yetinecekler?

O günün akşamı General De Gaulle. Belediye binasından ayrılacağı sırada Milli Mukavemet Konseyinin Başkam sıfatile Georges Bidault, Generale yaklaşarak şöyle diyor:

' "— Generalim, Milli Mukavemet Konseyi ve Paris Kurtuluş Komitesi olarak etrafındayız. Sizden Cumhuriyetin resmen ilânını istiyoruz."

General De Gaulle'ün cevabı sudur;

"— Buna ne lüzum var? Cumhuriyet hiçbir zaman var olmaktan hâli kalmamıştır ki, yeniden ilân edilsin".

Yeni tanışan bu iki şahsiyet arasında geçen bu ilk konuşma, uzun süecek bir siyasi mücadelenin başlangıcıdır. İngilizler ve daha çok Amerikalılar tarafından o zamanlar pek kaale alınmayan ve demokratik görüşlerinden şüphe edilen, biraz da bu yüzden Yalta ve Potsdam konferanslarına çağırılmayan De Gaulle, en kısa zamanda anavatan temsilclerile temasa geçmek, memleket çapında bir temsili hüviyete sahip olabilmek için bundan başka çıkar yol bulunmadığını kabul etmek zorunda kalmıştır.

General De Gaulle bunu elbette, ki kendiliğinden yapacaktı. Fakat hadiselerin akışı bu vetireyi hızlandırmış ve General evvelâ anavatan toprakları üzerinde müstevliye mukavemeti teşkilâtlandırmış olanlara başvurmuştur.

Bu teşkilâtın, Mukavemet teşkilâtının içinde neler ve kimler yoktu T Müfrit sağ cenahtan müfrit sola kadar bütün kesimler müstevliye karşı koymak şiarında birleşmişlerdi. Thorez, Blum ve Bidault bu saflarda yan yana dirsek dirseğe idiler. Bu yüzden ilk kurulan Kurtuluş devresi kabinelerinde komünistlerle sağ cenah mensupları işbirliği yapmaya çalışmışlar ve müfrit sol cenah neden sonra hükümet dışı bırakılabilmiş-



General De Gaulle

Salan'ın tanığı

General De Gaulle Milli Mukavemet Konseyini kaale almak ve kabinesini buna göre ayarlamak zorunda kalınca, savaş boyunca memleketten ayrılmamış ve milletlerarası meselelerle ülfet etmemiş olan Georges Bidault'yu Dışişleri Bakanlığına, buna karşılık ömrü boyunca milletlerarası meselelerle uğraşmış ve muttasıl Fransa dışında yaşamış olan Töder'yi de İçişleri Bakanlığına getirmiştir.

Eski husumet

General De Gaulle, kabinesine aldığı Bakanları, en az bir süre için bocalatmamak ve kendisine kati surette tabi tutmak isterdi. Btdault'nun Dışişlerine getirilişi de kısmen bu mülâhazanın eseri olmuştur. General, gayrı mütecanis hükümetini iyi kötü yürütüyor ve her bahiste son sözü söylemek hakkını muhafaza ediyordu. Fakat 945 de Ekonomi Bakanı Mendes-France'm gürültülü istifası bu rakik muvazeneyi bozmuş ve üçüncü Cumhuriyetin siyasi grupmanları yeniden belirmiştir.

Burada Generali evvelâ Thorez ile bozuşmuş gösterirler. Aslında De Gaulle'ü tutar görünen sağ cenahın Cumhuriyetçi Halk Hareketi -MRP- kisvesine bürünmesi ve bunun başına geçen Bidault'nun tahrikleri Generalin işleri bırakıp gitmesine müncer olan buhranın hakiki sebebidir. Bidault, 3 Haziran 944 konuşmasından beri De Gaulle ile daima ayrı sularda yaşamış, partisi Generali tuttuğu zaman bile, bu tesanüde yanaşmayan hizbin başında görünmüştür. General De Gaulle, otoriter sistemlere ve tutumlara meylettiği zaman "Cumhuriyet elden gidiyor" feryadını da, Cezayir işini tasfiyeye yanaşınca "Cezayir elden gidiyor" narasını da hep Bidault ve onu destekleyenler savurmuşlardır.

Bugün Bidault ortada yoktur. Kendisinin İspanyada veya İsviçrede olabileceği zannedilmektedir. Fakat ortada onun imzasını taşıyan ve Evlan anlaşmalarını baltalayan beyannameler dolaşmaktadır.

Geride bıraktığımız hafta Bayan Bidault sorguya çekilmiş, fakat kocasının nerede olduğundan haberdar bulunmadığını bildirmiştir. Ancak sabık Başbakanın karısı, beyannamelerdeki fikirlerle, dolayısile kocası ile asla mutabık olmadığını ifade etmiş ve ne de olsa bir hayat arkadaşı şefkat ve tesanüdünün tesiri olacak, Bidault'nun böyle bir beyannameye imza koyacağını hiç sanmadığını söylemiştir.

Şu var ki, bütün Fransa ve Cezayir bu beyannamelerle meşguldür ve bunları görmeyen ve duymayan kalmamaştır. Bidault'nun da, eşinin iddiası bir dereceye kadar varit olsaydı, derhal ortaya çıkması ve "Yok böyle bir şey" demesi gerekirdi. Bu yapılmadığına göre, eski Başbakan ve eski Dışişleri Bakam Bidault'yu da şimdi De Gaulle ve Fransaya karşı "dağa çıkmış" saymak gerekmektedir.



Segni
Favorilerden biri

Cezayir

Büyük tehlike

Gizli Ordunun en çok faaliyet gösterdiği Oran'da, bitirdiğimiz hafta çarşamba günü, şimdiye kadar işlenen cinayetler serisinin en büyüğüne şahit olundu. Yüzlerce Müslüman yaralandı. 20 kadarı öldü. Avrupalılardan da ölenler ve yaralananlar oldu. Cani teşkilat fark gözetmeden vuruyor, öldürüyordu.

Bunun neticesi, Gizil Ordunun kolladığı maksada doğru bir dereceye kadar yaklaşılmış oldu. Yani müslüman halkın sabrı tükenmeye ve yer yer misilleme, hareketleri görülmeye başlandı. Lakin Oran hadiselerinden evvel de gerek Cezayir Geçici Hükümeti, gerekse Evlan anlaşmaları gereğince Cezayirde kurulan Geçici İcra Organının üyeleri bunun farkına varmışlardı. Gizli Orduya karşı ciddi mücadele el'an açılamamıştı, Cezayirin yeni idare merkezi olan Rocher Noir'da her ne kadar Geçici İcra Organı. île Fransa Genel Komiseri Christian Fouchet arasında görüş birliği ve anlayışın devam ettiği ifade edilmekte ise de, mırıltılar ye sızlanmalar da eksik değildi.

Geçici İcra Organının müslüman Başkanı Abdurrahman Farlsin kalkıp Parise gitmesi ve General De Gaulle de dahil olmak üzere sorumlu şahsiyetlerle görüşmesi bu tehlike çanının ilk sesleri gibi geldi. Farla Fransa başkentinde ne temin etti, bilinemez, fakat vaziyetten duyduğu derin endişeyi açıkça ifade ettiği şüphesizdir. Yalnız, gerek Fransız makamları, gerekse ölçülü- ve mutedil bir zat olan Abdurrahman Faril bu konuşmaların harice sızmamasına elden geldiği kadar gayret ettiler ve bunda bir dereceye kadar muvaffak da oldular.

Lakin her zaman bu sırrın muhafaza edilemiyeceği ve Geçici Cezayir Hükümeti üyelerinin Faris kadar sabirli olmadıkları da Tunustan yayımlanan haberlerden kısa zamanda anlaşıldı.

Kurtuluş Cephesi

Evian anlaşmaları ile kurulan Cezayir Geçici İcra Organıma Kurtuluş; Cephesi mensubu beş müslüman üyesinin kalkıp Tunusa gitmeleri ve orada cephe mensupları ve Geçici Cezayir Hükümeti üyeleriyle. uzun uzadıya konuşmaları durumun vahameti hakkında kimsede şüphe bırakmadı. Hele bu konuşmalardan sonra geçici hükümetin organı olan Cezayir'Ajansı tarafından yayımlanan ilk yorum ihtilâfı büsbütün aydınlattı. Yorumlarda Gizli Ordu telin edildikten sonra, Fransız kuvvetlerinin bu faşist çeteye karşı gereken sertliği göstermedikleri ve Geçici İcra Organı emrindeki güvenlik kuvvetlerini de bu harekete girişebilmeleri için ihtiyaçları olan vasıtalardan mahrum ettikleri açıkça belirtilmekteydi. Ajans, Fransızların boş lâflarla vakit geçirdiklerini ve Evlan anlaşmalarına hâkim olan ruh ve zihniyetin yavaş yavaş ortadan kalktığım söylüyordu.

Fransız haber kaynakları bu sertleşmeyi milliyetçi Cezayirliler arasındaki görüş ayrılıkları ile izahat meyletti. Hatta Geçici Cezayir Hükümeti ile Geçici İcra Organı arasında da anlaşmazlık olduğu ileri sürüldü. Fakat bütün bunlar nihayet teferruattı. Esaa olan, Evlan anlaşmalarının tatbikine devam etmekti ve bu açıkça tehlikeye düşüyordu.

Milliyetçiler arasında, uzun zaman Fransızların elinde tutuklu kaldıktan sonra Evlan anlaşmalarını müteakip serbest bırakılmış olan Başbakan Yardımcısı Bin Bella ve arkadaşlarının, diğer hükümet üyeleriyle yüzdeyüz mutabık olmadıkları ve hatta Evian anlaşmalarının bazı hükümlerini de beğenmedikleri biliniyordu, Fakat Ceaayirliler bu kardeş

münakaşasını örtbas etmeyi bilmişlerdir. Bin Bella'nın Filistini de bahis konusu eden bazı heyecanlı beyanlarından sonra havayı yumuşatmak, tam bir oybirliği cephesi göstermek için Bin Bella'ya yeni mülakat ve beyanatlar verdirilmiştir. Herhalde şimdilik Cezayirliler safında ciddi ayrılık tehlikesi yoktur. Buna mukabil, Geçici İcra Organının asayişi teminde muvaffak olamaması veya bundan menedilmesi halinde, Geçici Cezayir Hükümetinin yerli halka tekrarladığı sabır ve sükûnet tavsiyeleri tesirsiz kalmaya başlayabilir. -Hatta başlamıştır da. O zaman Evian anlaşmaları tatbikten kalır ve ortadan kalkar. Bunun neticesi de Cezayir ayaklanmasının başladığı 954 sonundaki duruma dönmek olur. Gizli Ordu teşkilâtının hedefi budur.

Bunun, diğer bîr, neticesi de Fransada görülecektir. Evlan anlaşmaları sırf Cezayirlilere bir atıfet de-' fildir. Bundan Fransız Hükümeti ve gelecekteki hükümetler de faydalanacaklardır. Çünkü 954'den beri Fransada tevali eden kabine buhranlarının esasında daima Cezayir meselesi vardır.

Hele, General De Gaulle, bîr çok defa yaptığı gibi küsüp Colombey-les-deux Eglises'deki evine kaçar ve kapanırsa, Fransayı ne gibi bir âkibe-,tin beklediği hiçbir zaman belli olmaz. Hamiyetli Fransızlar bunu bilmektedirler. Hatta siyasi ihtirasların, parti manevralarının daima etkisi altında kalmış olan Parlâmento da bilmekte ve Generalin zaman zaman Meclisi aşıp halkın reyine başvurmasını bu sebepten sabırla karşılamakladır.

Karar ve icraat günü gelip geçmektedir. Gizli Ordunun, cinayet yolu ile milli bünyeleri harap ve perişan etmesine meydan vermemek lâcımdır.

İtalya

Dar kapı

Bundan yedi yıl evvel Cumhurbaşkanlığına seçilmesi hayli -gürültüye yol açan Giovanni Gronchi'nin vazifesi bu ayın 11'inde sona ermektedir. 72 yaşında olan Gronchi seçilirden komünistler tarafından da desteklenmişti. O zaman İtalyan Parlâmentosunda Hristiyan-Demokratlar durumu kontrol edebiliyorlardı. Lâkin yeni Cumhurbaşkanı kontrol kabul edecek gibi değildi. Gronchi, anayasayı, şahsi bir şekilde yorumlayarak, memleketin önemli dâvalarında Ve bu arada bilhassa dış politikasında daha faal bir rol oynamaya niyet etmişti. Etmemiş olsa bile Başkanın tutumu ve bazı ziyaretleri bunu düşündürüyordu.,

Başkan Gronchi biraz fazlaca müstakil mizacına rağmen halis bir Cumhuriyetçi ve samimi bir Batılı dostu olduğunu kısa zamanda göstermiştir. Fakat ilk inisyatiflerinde de bazı anayasa meseleleri meydana çıkarmaktan hali kalmamıştır.

Şimdi bu zat vazifesini bitirmiş bulunuyor. Yeniden adaylığını da koymuştur ve İtalyan parlâmentosu Temsilciler ve Ayan Meclislerinin müşterek toplantısında geride bıraktığımız hafta çarşamba gününden itibaren yeni Cumhurbaşkanını seçme işine mübaşeret etmiştir.

Ortada başlıca adaylar Hristiyan -Demokratların adayı Segni, Sosyal



Gronchi
Seçim telâşında

•Demokrat aday Guiseppe Saragat, komünist aday Umberto Terracini ve bir de eski Cumhurbaşkanı Giovanni Gronchi vardı.

Seçilmek için 854 mevcudun üçte ikisini sağlamak, yani en az 750 oy almak gerekmekte idi. Ancak, birinci, ikinci ve üçüncü turlarda adaylardan hiçbiri üçte ikiyi tutturamamışve ertesi gün dördüncü tura geçilmiştir. Bu dördüncü turda salt çoğunluk seçilmek için kâfi idi. Buna rağmen dördüncü tur da yeni Cumhurbaşkanının belli olmasını sağlayamamıştır.

Dalgalanma

Torluğa sebep, hiç şüphesiz İtalyan _Parlâmentosunun bugünkü aritmetiği ve parti içi hiziplenmeler yüzünden hesabın daha karışık bir hale gelmesidir. Komünistler ikinci turdan sonra Sosyal-Demokrat aday Saragat'ı desteklemeye karar vermişlerdir. Bu ise Nenni sosyalistleri ila Hristiyan-Demokratlardan bir grubun Saragat'ı desteklemekten vazgeçmelerine sebep olmuştur.

Buna mukabil, Hristiyan-Demokrat aday Segni, Nenni'cilerin bir kısmı tarafından desteklenince bu sefer kendi partisinin sağ cenahım kaybetmiştir.

Hiçbir parti ne üçte iki, ne de hatta mutlak çoğunluğa sahip bulunmadığından, diğer taraftan bugünkü hükümet kombinezonunun da üçte ikiyi bulamamasından ötürü, bazı uzlaşmalara başvurmak lâzımgelince, parti içi hizipler işlemeye başlamıştır. Sola açılan bir aday bütün sağ cenah ile kendi partisinin sağ hizbini kaybetmektedir. Sağa meyleden aday ise bütün sol cenahla birlikte kendi partisinin sol kanadından mahrum kalıyor.

Bu şartlar içinde cuma günü beşinci tura karar verilmiştir. Bu satırların yazıldığı saatte beşinci turun çok karışık , şartlar altında başlamış olması lâzım gelmektedir. Şimdilik favoriler Segni ve Saragat'dır. Bunlardan biri üzerinde mutabık kalınamadığı takdirde bîr "Compromis"ye gidilmesi ve beklenmedik bir ismin sivrilivermesi ihtimâli vardır.

Her halde İtalyada Başkanlık seçimleri, bir süre önce "Sola açılış" adı altında meydana getirilen hükümet kombinezonunun önemli meseleler karşısında ne kadar sallantıda kalacağı hakkında da bir fikir vermektedir.

F E N

Feza

Başarısız gayretler

Nisanın 23. günü Amerikalılar Cape Canaveral feza denemeleri İstasyonundan bir Atlas-Agena roketi fırlattılar. Geçen Ocak ayında aya doğru yola çıkarılan ve ayın dünyadan görünmeyen arka yüzünün televizyonla fotoğraflarını çekmek üzere gerekli optik-elektronik teçhizatla yüklü bulunan RANGER-III, roketin ateşleme mekanizmasına kumanda eden cihazların hatası yüzünden normalden fazla hızlandığı için, aslında ay yüzüne 5 bin kilometre mesafeden geçip fotoğraflar çekeceği yerde, tam 35 bin kilometre ufaktan geçmiş, bu sebeple çekip dünyaya gönderdiği fotoğraflar istenilen şekilde net ve detaylı olmamıştır. Üstelik Ranger-III, ayın bir peyki olarak onun çevresinde harekete başlayacağına, kazandığı fazla hız yüzünden ayın çekiminden kurtularak güneş sisteminde bir gezegen hâline gelmiştir.

Evvelki hafta yapılan denemenin bu yönden önemi büyüktür. Amerikalılar o denemedeki başarısızlığın sebeplerini araştırmışlar, roketin ateşleme, durdurma ve bilhassa güdüm kontrolü teçhizatını yeniden gözden geçirmişlerdir. Bu sefer roketin ucunda fırlatılan Ranger-IV'ün ay yüzüne mutlaka erişeceği, görevini de başarıyla yapacağı muhakkak sayılıyordu. Üstelik Ranger-IVe yükletilen görevler evvelkinden de fazlaydı. 350 kilogramlık esas peykin üzerindeki cihazların bir kısmı ay civarındaki tabakaların radyoaktifliğini ölçecekti. Ayrıca peykin 125 kilogram, ağırlığında bir kapsülü bulunmaktaydı ki, esas gövde ayın üzerine doğru düşerken bu kapsül kendi kendisini saatte S bin kilometrelik hızla ay yüzeyine çarpmaktan ve parçalanmaktan koruyacak şekilde hız azaltıcı fren roketleriyle mücehhez olup, ay yüzüne ancak saatte 250 kilometrelik bir hızla çarpacaktı. Bu çarpmaya karsı da önceden tedbir alındığı için darbenin tesiriyle aletlerin bozulmayıp bilâkis üç ay süreyle aydan yeryüzüne çeşitli bilgiler göndermesi bekleniyordu.

'Ranger-IV'un yerle ay arasındaki 870 bin kilometrelik mesafeyi 66 saatte alacağı hesaplanmıştı. Bu uzun yolculuk sırasında önce otomatik stabilizatörler yardımıyla iki yandaki kanat şeklinde güneş bataryaları güneşe çevrilecek, bu sırada yüksek tevcih kabiliyetini haiz bir verici anteni dünyaya doğrultulacak, seyahatin son 10 saati sırasında yaklaşmakta olan ayın yüzeyindeki gama ışınlarının yoğunluğu -yani yüzeyin radyoaktifliği ve yaşı- hakkında toplanan bilgiler yeryüzüne ulaştırılacaktı. Bu sırada yörünge radar yardımıyla kontrol edilerek, görülecek sapmalar ufak kumanda roketleriyle düzeltilecekti.

İşte böylece tasarlanan yolculuk, evvelki hafta pazartesi günü başlayıp perşembe günü sonuçlandı. Tam 64 saatte ayın yüzeyine varan Ranger-IV'ün, ne yazık ki, hareketinden kısa bir süre sonra telsiz vericisinde arıza olduğu için gönderdiği sinyallerin yeryüzünden alınması imkânsız hâle geldi. Mamafih gerek Amerikadaki, gerekse İngilterede Jodrell Bank'daki dev radyo teleskoplar yardımıyla Ranger-IV'ün gövdesi izlendi ve ay yüzeyine beklendiği şekilde çarptığı tesbit edildi.

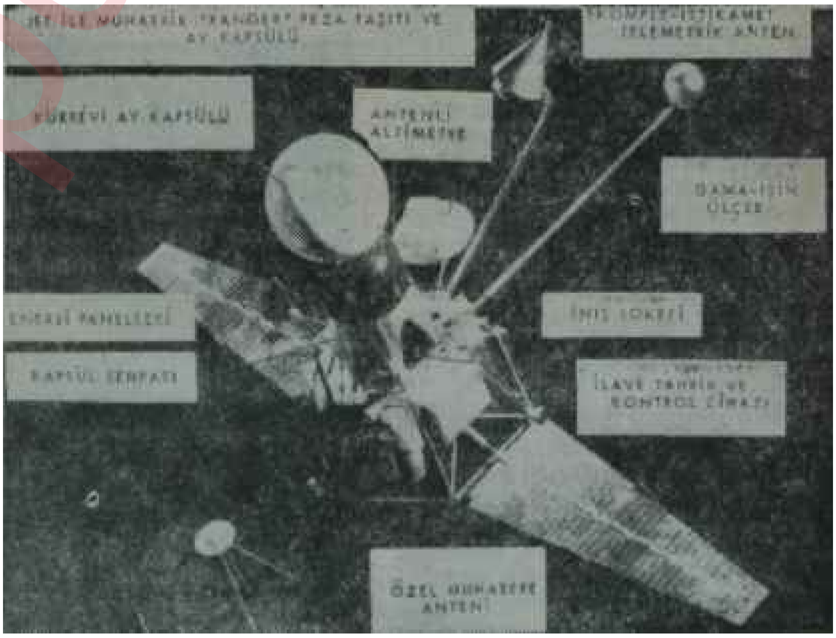
Dökülen milyonlar

Amerikan hükümeti -Kongrenin do tesiriyle - yalnız ay konusundaki feza araştırmaları için tam 150 milyon dolar harcamağı planlamıştır. Bu miktar NASA'nın -Amerikan Feza ve Havacılık İdaresi- 1962 yılında harcayacağı paranın onda birinden fazladır. Bu muazzam meblâğın 65 milyon doları ise Ranger projesine harcanacaktır. Önceleri, bu yıl içinde üç deneme yapılması kararlaştırılmışken, önceki ve şimdiki iki denemenin başarısızlıkla karşılaşması üzerine deneme sayısının arttırılması -dolayısiyle masrafların çoğaltılması- da düşünülmektedir.

Birleşik Amerika, geride bıraktığımız hafta içinde diğer bir peyk fırlattı. Bu peyk MİDAS -güdümlü mermi hücumlarını haber verme sistemi- serisindendi. Bu çalışmalar artık tamamen gizli tutulmaktadır. Amerika Savunma Bakanlığı bütçesinden doğrudan doğruya finansmam yapılan bu proje için yıl sonuna kadar 201 milyon dolar harcanacaktır. Projenin gayesi, Doğu bloku memleketlerindeki üslerden fırlatılacak güdümlü mermileri atıldığı anda haber vermektir.

Coğrafi durumu gereğince bugün Kuzey Amerikanın, bilhassa Kuzey Kutbu bölgesindeki üslerden, yahut Atlatikte veya Pasifikte gizlenmiş denizaltılardan atılacak güdümlü mermilerden korkusu olabilir. Bugünkü roket tekniği ve üslerle hedefler arasındaki mesafeler bakımından diğer ihtimaller, ihmâl edilmemekle beraber, pek de önemli değildir

Diğer taraftan Sovyetlerin de boş durmadıkları görülmektedir. Bilhassa son günlerde fırlattıkları KOSMOS-III adlı peykin, yeryüzünü çevreleyen Van Ailen kuşakları hakkında değerli bilgiler topladıktan sonra tekrar yeryüzüne indirilmesi de göstermektedir ki, Ruslar yakın gelecekte aya hayvanlar ve hattâ insanlar göndermek üzere hazırlık yapmaktadırlar. Esasen geçen yıl yaptıkları bir seri atom denemesi gibi, daha çok halk oyunu heyecanlandıracak, propaganda değeri büyük denemeler onların politikası icabındandır.



Ranger-III'ü gösterir şema

"Arzdan Aya seyahat?"

KİTAPLAR

Mısırkalyoniğne

(İlhan Berkin şiirleri, Dost yayınları 27, Şiir Bölümü 18, Resimli Posta Matbaası 1962 Ankara, 30 sayfa, 250 kuruş).

İlhan Berk, bir zamanların iyice şairlerinden biriydi. "İstanbul", "Türkiye Şarkısı", "Günaydın Yeryüzü" adlı kitapları ile başlıbasına bir şahsiyet olarak ortaya çıkamamış, çağdaşları arasında ön plâna geçememiş/ti ama, dokuduğu mısralara, ıüzerine eğildiği konulara bakıp İlhan Berki gene de iyice şair saymak mümkündü. Derken İlhan Berk, gene Salim Şengrilin Dost yassıları arasında yayınlanan "Köroğlu" adlı bir destan denemesi kaleme aldı. Bu Berkin gerçek şair yönünü ortaya koyan tek eseridir. Gerçekten güzel denebilecek şiirler yazmış olan İlhan Berk işte bu "Köroğlu" başarısından sonra birden bir yeni meraka kapıldı. O günlerin yeni edebi cereyanları, şiir akımları içinde, "İkinci Yeni" denen akıma katıldı. Batıdaki anlamı kıt sanat akımlarının Türkiyedeki körükörüne taklitçileri olan bir takım gençlerin öncülüğünü yapmak için kıvranan İlhan Berk, manasızlığın en mânâsız örneklerini vermeye başladı.

İlhan Berkin- yazdığı ve şiir diye ortaya çıkardığı "Galile Denizi" -Varlık yayınları abasında-, "Çivi Yazısı" -Ataç yayınları arasında-, "O-tağ" -Gergedan yayınları arasında- abesle iştigalin tipik örnekleri, manasızlığın manasızlığım gösteren eser kırıntıları oldular. Bütün Türkiyede sayıları bini geçmeyen bir zümre tarafından "Monşer, şiire bak şiire" diye reklâmı yapılan ama sonuç olarak da gene sâdece kendilerinin, yazıp kendilerinin okudukları bir halka içinde, eşi bulunmaz şairler olduklarını söyleyip buna en çok da kendileri inananlardan birincisi ve başlıcası olan ilhan Berk son olarak, adıyla dahi, acayip olan yeni bir kitap çıkardı. Dost yayınevi de, hangi akla hizmettir bilinmez, bu kitabı yayınladı. İlhan Berkin yeni kitabının adı "Mısırkalyoniğne' 'dir.

Bu acayiplik, manasızlık şaheseri kitaptan örnek de ister misiniz? İşte sise bir örnek: "geçiyordu soğuk tüccarları, bunalım tüccarları, majestelerinin sakalı, tüccarlar tüccarı denir tüccarı /4,6,8/ alplerin ötesindeki galya/kral yolu Ramses II/daha ajgaçlı bir dünyada XII. Paris kralları /Küçük bir barbar kenti uncheuvreilassis/ krezüs ve lidyalıların sonu

(Şimdi kimbilir deniz kenarına çıkmıyorsunuz), altı büyük ev/bir kadının göğe yazılar yazan elleri O MON REJİNE OBSCURE///seni sevmekten uyandı roma/sonra giridin vergisi/libyaya uçan güvercin, çeliği sakıza ile getiren glagus, kral ay/ (yorganlarım tütün kokuyordu) yunancada tep adını alan kent, epitaphe of a dog - ıssızlığımdaki: bir çiçek/sarı Uygurlar MISIRBALIKLARI prenses nefretitt/cebi kuş üzümü ile dolu İzmirli tüccar///mısırkalyoniğne (devam) baktım geçiyordu,
durdum isyana bir beyaz bir esmer"

İşte günümüzün şiir dehalarından İlhan Berkin seçkin şiirlerinden biri! Şayet siz şu yukardaki sözlerden bir mâna çıkarabiliyor,, bir şiir tadı alabiliyorsanız, eşi bulunmaz bîr şiir eleştirmecisisiniz demektir.

Her türlü mesuliyet duygusundan kaçıp, edebiyatın gerçek fonksiyonunu gözden kaçırmak için türlü şaklabanlıklar yapan, sonra da bunlardan kendilerine bir pay çıkarmaya Çalışan günümüz şair ve -yazarlarının tipik temsilcilerinden biri olan İlhan Berk ve kitabı için söyleyecek söz bulabilmek gerçekten zor. Eğer 2,5 liranız var ve canımız da illâ saçma ile, illâ isa yaramaz ile uğraşmak istiyorsa, hiç durmadan bir Mısırkalyoniğne alın.

Gençlik Ansiklopedisi

(Baki Kurtuluşun hasırladığı Genç lik Ansiklopedisi, dördüncü ve son cilt, Kurtuluş Yayınları, P. K. 35 Bahçelievler, Ankara, 1962, ciltli 25 lira, dört cilt ansiklopedinin tamamı 100 lira).



İlhan Berk
Cinnete bir bilet!

Türkiyede ansiklopedi hazırlamak son derece güç, son derece zor bir iştir. Bir kere kaynaklar, yardımcı eserler hemen yok denecek kadar azdır. Sonra, süreklilik isteyecek bir iş olduğu için, ansiklopedi hazırlamak zordur. Bunun içindir ki Türkiyede bugüne kadar, gerçekten derli toplu, gerçekten büyük bir ansiklopedi çıkarmak mümkün olmamıştır. Bundan yirmi küsur yıl önce çıkarılmaya başlanan İnönü Ansiklopedisi • sonradan aldığı adla, Türk Ansiklopedisi-, halen emekleme çağındadır ve bir türlü de bitirilememektedir. Ne zaman bitirilebileceği de belli değildir. Türk Ansiklopedisinin dışında ise, o çapta bir başka eser hazırlamak, Devlet yardımının dışında, mümkün olmasa gerektir.

Özel bir yayınevinin -o da arkasında Türkiyenin pek büyük bir bankasının desteği olarak-, çıkarmaya başladığı Hayat Ansiklopedisi ise henüz üçüncü cildini dahi tamamlayamamıştır. Gene Milli Eğitim Bakanlığının desteğiyle yıllardır yürütülmeye çalışılan İslâm Ansiklopedisinin de sonunun ne olacağını şimdiden kestirebilmek son derece zordur. Bütün bu büyük ve büyüklüğü derecesinde de sonu ne olacağı belli olmayan teşebbüslerin yanında, mütevazi bir insan, bundan üçbuçuk yıl önce yayınlamaya başladığı bir ansiklopediyi bu ayın içinde tamamlayarak sona erdirdi.

Baki Kurtuluş, bundan üçbuçuk yıl önce, ayda bir fasikül halinde yayınlanan ve dört ciltte tamamlanacağını haber verdiği bir ansiklopedi yayınına başlamıştı. Ansiklopedinin öyle büyük iddiaları yoktu. Daha çok ilk, orta ve lise öğrencilerine hitap eden basit bir el kitabı mahiyetinde olacaktı. Aylar geçtikçe fasiküller çoğaldı. İlk cilt "A" fıkrasından "Bo" fıkrasına kadar olan bolümü, ikinci cilt "Bo-Fr" fıkralarını, üçüncü cilt "Fr - Ma" fıkralarını içine aldı. Nisan başında ise, daha önce yayınlanmış olan fasiküller bir araya getirildiğinde, "Ma - Zw" bölümü de tamamlandı. Derleyiciliğinden sekreterliğine, sekreterliğinden musahhihliğine ve ressamlığına kadar herşeyi bir tek kişi tarafından yapılmış olan bir ansiklopedi böylece, A'dan Z'ye kadar tamamlanmış oldu. Baki Kurtuluşun hazırlayıp tamamladığı Gençlik Ansiklopedisi çok mükemmel, bir eser midir? Elbette ki, değil. Ama bilhassa orta eğitim kültüründeki her insanın sıkıştıkça, herhangi bir soruya takıldıkça el atıp başvurabileceği bir eserdir. Beher cildi 25 liradan, tamamı 100 liraya satışa çıkarılmış olan bu ansiklopedi, evinde çocuğu olan her aile için edinilmesi gerekil bir ansiklopedidir.

Moda

Klâsik giyime doğru

Moda her yıl değişir. Kadınlar ve tabii erkekler, modayı severler Fakat meşhur moda yaratıcılarının son yıllarda gözlerinden kaçmıyan birşey, artık kadınların kendilerini körükörüne takip etmedikleridir. Bugünün kadım, kendisini elbiseleri içinde rahat hissetmek istemektedir. Ekonomik problemler, kadının zamanım değerlendirmeğe çalışması, onu çabuk demode olmıyan, çabuk bıkılmayan kıyafetler seçmeye götürme içtedir. . İşte bu tarz giyimin baş tacı, tayyörlerdir. Bugünün tayyörü dünün tayyöründen değişiktir. O artık yumuşak hatlı, çok kadın vâri bir kıyafet olmuştur. Bu mevsim parlak şantuglardan, sadakor tipi kumaşlardan, gevşek dokumak ipekle karışık ketenlerden yapılan yaz tayyörleri, tek kıyafetle kadının kendisini her yere gitmeye hazır hissetmesini Bağlıyacak şekilde sade, fakat abiye biçimlerde yapılmaktadır.

Bu yıl, ince kumaşlarla astarlanmış emprime şifon tayyörler bile vardır ve "fantezi, kumaşa sade biçim" prensibi klâsik moda ite beraber kadın giyimine hâkim olmaktadır.



1962 modası

Nasıl, beğendiniz mi?

Ankara

Büyüyen çocuk.

Hacettepe Hastahanesi Gönüllüleri ile Türk - Amerikan Kadınları Kültür Derneğinin beraber tertipledikleri "Çocuğun Ruhi Gelişmesi" konulu seri konferansın sonuncusu, geride bıraktığımız haftanın başında Hacettepe Hastahanesinin konferans salonunda verildi. Çocuk psikiyatrı Dr. Muallâ Öztürk bu son konuşmasında çocuğun okul çağı ile bulûğ çağım ele almıştı.

Konuyu ilgi çekici bulan pek çok anne, konferans salonunu, erken saatlerden itibaren doldurmuş bulunuyordu. .

Çocuğun okul çağı, 6 ile 12-13 yaşları araşma rastlayan devredir. Bu devrede çocuk, enerjisini artık müspet şekilde harcama imkânına kavuşmuştur. İlk sosyal hayatını yaşaması da bu devreye tesadüf eder. Çocuk aile çevresinden okul çevresine geçerken dar bir çevreden geniş bir çevreye girmiş olur ve ailesi ile münasebetleri ne kadar iyi olursa olsun, çocuk aile çevresinin tansiyonundan kurtulmuş, âdeta ferahlamıştır. Fakat okul çevresine girer girmez orada bazı müşküllerin kendisini beklediğini görecek ve gene aileden anlayış ve yardım bekleyecektir. Okul çevresinde ailenin müsamahasını bulamayacak, bazen engellemelerle karşılaşacaktır. Okul çevresinde, aile çevresine nispeten, haliyle ihmal edilecek, bazen de kapasitesini aşan istekler karşısında kalacaktır. Mesele, çocuğun bu yeni duruma intibak edebilmesinin sağlanmasıdır.

Çocuk, kişiliğini kaybetme endişesine kapılmadan, arkadaşlarıyla anlaşarak grubun bir parçası olabiliyorsa intibak edebiliyor demektir. Bu, yavaş yavaş da olabilir. Çocuğun yaşına bakarak birden mutlak bir intibak beklenemez. İntibak edemeyen çocuk bazen münzevi olur, yani yalnız kalır, arkadaşlarından kaçar. Bazen "bir oyun bozan"dır, bazen de bir "yalancı lider" pozu takınır. "Yalancı lider", kendi istekle-

rini gruba zorla yaptırmak istiyen çocuktur, intibak edebilmiş bir "hakiki lider"le bir "yalancı lider" arasında yok fark vardır. Hakiki bir li-4ar, liderlik iddiasında değildir, grubun arzularını hisseder ve zevk duyduğu için bunların üzerinde durur, grup ise onu takip eder. İntibakları mükemmel seyreden birçok gocuklar da lider değil, takip edicidirler. Bunlar kişiliklerinden hiçbir şey kaybetmeden grubun faaliyetlerine katılırlar.

Okuyamıyan çocuklar

Bazı çocukların zekâları normal olduğu ve kendileri de çalıştıkları halde, akademik başarıda yetersizlik gösterirler. Bunun üç sebebi olabilir. Biri çevreden gelir. Meselâ büyük bir sarsıntıya uğramış, anasını, basını kaybetmiştir. Aile büyük bir ekonomik sarsıntı geçirmiş, bir felâkete uğramıştır. İkinci sebep, ferdîdir. Çocuk meraklı bir çocuksa ve tecessüsleri, özellikle cinsel konudaki tecessüsleri iyi karşılanmamış, ayıplanmış, cevaplandırılmamışsa, çocuk öğrenme dürtülerine baskı yapar ve onları geri çevirir. İşte bu baskının, okulda, öğreneceği şeylere karşı da durduğu çok defa görülmüştür. Üçüncü sebep, aile çevresinin çocuğun ruhi gelişmesine imkân Vermemiş olmasıdır. Çocuk okula gider ama. prematüredir, yaşına göre gelişmemiştir, öğrenemez.

Bu çocukları, zekâları müsait olup da çalışmayan, tembellik eden çocuklarla karıştırmamak lâzımdır.

Erginlik çağı, insan hayatında önemli bir çağdır. Bu. 13 - 19 yaş aracı, yâni bulûğdan sonraki ve erişkinlikten önceki devredir. Bu devrede hormon muvazenesi değişmiştir, seks organları erişkin duruma gelmek üzeredir. Bu fizik ve biyolojik karışıklık ekseri çocukta bir psişik fırtına yaratır. Bu devrede çocukta İki zıt ruh haleti görülür. Birincisi, mutlak bir bağımsızlık dürtüşüdür. Fizyolojik gelişmesini idrak eden çocuk aileye karşı tam bir bağımsızlık ilân etme merakındadır. Aileden fikir almak hoşuna gitmez, hattâ kazara ailesi gibi düşünüyorsa, bunu bile bir bağımlılık olarak kabul edip aksi yolda yürümek ister. Fakat işte bu- bağımsızlık arzusu ile beraber içinde mevcut olan önemli birşey de korkudur. Çevre onun için yepyeni tehlikeler, değişikliklerle doludur. Çocuk bunlardan korkar ve çok kere bu korkunun etkisi altında hareket eder. Bunları gizler veya en umulmadık anda ailesine dönerek, onların, bir çocuk gibi yardımını ister. Bu çağda çocuğun normal gelişimini yapabilmesi, görülüyor ki, gene ana ve babaya bağlıdır. Çocuğa istediği bağımsızlığı ölçülü bir şekilde vermek lâzımdır. Tam ve mutlak bir bağımsızlık yerine müşfik, anlayışlı, fakat gene de uzaktan uzağa kontrollü bir bağımsızlıkta karar kılmak iyidir.

Sosyal Hizmetler Konferansı

Jale CANDAN

"Toplumun çekirdeği çocuk", birçok memleketlerde olduğu gibi nihayet bizde de, sön zamanlarda, politik dedikodulardan sonra, günün konusu olmuş ve ilim adamları kadar idarecilerin, basının, halkın ilgisini toplamaya başlamıştır. 5 Mayısta Ankarada açılan ve dört gün sürecek olan İkinci Milli Sosyal Hizmetler Konferansının tema olarak "Çoçuk"u seçmiş olması, moda konu olmak istidadını gösteren çocuk meselelerine ilmin ışığını tutması bakımından gerçekten yerinde bir harekettir. 'Özellikle suçlu çocukların, kimsesiz veya, terkedilmiş çocukların, serseri gençliğin söz konusu edildiği bugünlerde İkinci Milli Sosyal Hizmetler Konferansında, mütehassıslar tarafından hazırlanan raporlar çocuk dâvasının bir bütün olarak ele alınması zorunluluğunu bütün açıklığı ile ortaya koymuştur. Serseri çocuk, suçlu çocuk bu dâvanın ancak bir parçasıdır. Raporlardan kesin olarak, öğrendiğimiz şey, çocukların suçlu veya serseri olarak doğmadıkları ve meselenin çok uzağa ve derine, meselâ ana sağlığına, hamile kadının bakımına kadar dayandığıdır. Mesele aynı zamanda, çocuğun ruhi gelişmesinin mükemmeliyeti bakımından, aile içinde ve aile dışında psikoloji' ye dayanan bir terbiye sisteminin benimsenmesine bağlıdır.

Konferans, memleketimizde psikolojik, fizyolojik, sosyal ve ekonomik bakımdan korunmaya muhtaç çocukların büyük sayılara varan düşündürücü miktarım gözlerimizin önüne sererken, dâvanın bununla da bitmediğini göstermiştir. Korunmaya muhtaç çocuk yalnızca terkedilmiş, kimsesiz kalmış, beden arızası olan veya ekonomik bakımdan yetersizlik içinde bulunan çocuk değildir. Herşeyi olduğu halde, toplum için mesele teşkil eden çocuklar da vardır ve bunların sayısı gün geçtikçe artmaktadır. İşte herşeyi olup ta toplum ıçin "faydasız kişi", "parazit" ve nihayet te "zararlı vatandaş" haline çelen bu çocuklar memleketimizde bir ruh sağlığı bilgisinin eksikliğini, ruh sağlığı tedbirlerinin ele alınmasında nasıl gecikildiğini göstermektedir. Ekonomik bakımdan korunmaya muhtaç olsun veya olmasın, çocuğun boş zamanlarının değerlendirilmesine doğru gitmek, çocuğu, toplumun kara çocuk edebiyatı gibi, kötü sinema gibi istenmiyen etkilerinden korumak şarttır. Konferansın gözlerimizin önüne serdiği en acı gerçek te, memleketimizde, çocuğun sömürülmesine engel olacak en ileri kanunların yürürlükte olmasına rağmen bunların hiçbir şekilde tatbik edilmeyişidir. Meselâ Türk Ceza Kanununun 574. maddesinin ikinci fıkrasına göre, her nerede olursa olsun, 18 yaşını doldurmamış bir gence müskirat verenler *2* aya kadar hapse mahkûm olurlar. Eğer suçun faili içki satıcısı ise, meslek ve sanatının, bir süre tatiline hükmolunabilir. Bu kanuna göre çocuklarını bakkala içki almaya gönderen ana ve baba kanun önünde suçludur. Hizmetçi olarak kullanmak üzere "evlâtlık" almak ta, vermek te kanunen yasaktır. Anayasanın 50. maddesine göre İlköğretim kız ve erkek her vatandaş için mecburidir. Halbuki yalnız başkentte 22 bin 373 çocuğun okuldan yoksun kaldığı tespit edilmiştir. Borçlar Kanununun ve İş Kanununun birçok maddeleri vardır ki "çıraklık"ı ileri bir müessese haline koymaya kâfidir. Usta, çırağına sanatını öğretmekle mükelleftir. Onu, tahsiline zarar vermiyecek şekilde ve ancak mukavele ile meslek kurslarına göndererek, yaşım göz önünde tutarak çalıştırabilir. Ne yazdı ki, bu ileri kanunların hepsi bizde kâğıt üzerinde kalmıştır. Bunları tatbik etmek şöyle dursun, bilmeyiz bile!. Daima yeni yeni kanunlar çıkarmak peşinde koşan çocuk hakları savunucusu derneklerin bu noktaya parmak basmaları ve hiç olmazsa mevcut kanunları halka tanıtmak üzere çaba göstermeleri pek te başarılamıyacak kadar çetin bir iş olmasa gerektir.

Sosyal Hizmetler Konferansı memleketimizdeki çocuk dâvasını her yönden ele almış ve gözlerimizin önüne belki hiç te iç açıcı olmayan bir tablo sermiştir. Ama maddi imkânlara dayanan büyük teşebbüslerin yanında biraz "anlayış" ve, çaba ile bu konuda birçok şeyler yapılabileceğini de göstermiştir ki bu, umut vericidir.

C E M İ Y E T

İnsanların, bedavadan nasıl düşman kazandıklarını M. B. K. nin eski üyeleri, şahıslarında, acı tecrübelerle öğreniyorlar. İhtilâlin temsilcileri, bu çeşit şahsi düşmanlık gösterilerinin en şiddetli ve insafsızına bitirdiğimiz haftanın içinde, ziyadesiyle meşhur Sefa Kılıçoğlunun Yeni Sabahında maruz kaldılar. Bu öyle bir hücum oldu ki, en tarafsız bir vatandaş bile yüreğinde eziklik hissetmekten kendini alamadı ve haklı bir iğrenme hissiyle "Yok, bu kadarı da olmaz!" diye mırıldandı.

Ya bir de, bu davranışın altındaki daha küçük, daha basit, daha zavallı sebep bilinse..

Efendim, eski İktidarın devrilmesiyle beraber bizim Basının, elindeki gazeteyi, elindeki sütunu "ideal arkadaşlığı" sağlamak, kudret sahiplerinin yanında, yakınında görünmek için âlet diye kullanan, övmelerini de, Sövmelerini de buna göre ayarlayan belirli -ve mahdut- tipleri tabii hemen ihtilâlcilerin etrafını sardı. Kiminin şansı yaver gitti,- kiminin şansı ters. Bu Sefa Kılıçlıoğlu " İstanbuldan koştu geldi, M. B. K. cılara ne diller döktü, şirin görünmek için ne gayretler harcadı. Ama ihtilalciler, Menderesin bu tipik ideal arkadaşına hiç yüz vermediler Hatta Çankaya Köşkündeki bir kokteylde, meşhur hadise cereyan etti: İhtilâlciler, kendini Hürriyet Kahramanı diye satmaya kalkışan fütursuzu, yanlarından kovdular.

Kılıçlıoğlu, işte bunu asla unutmadı. Unutmadı ve bekledi.

Şimdi, vaktin geldiğine kani olarak -bu, vaktin geldiğine kani olanlar da bu sıralarda bîr çoğaldı, bir çoğaldı ki..- intikam alıyor!

Tabii, aklı sıra.. Zira, aklı olsa Yeni Sabahta onları överdi!

*

Ama bu M. B K. cılar dostlarından yana talihsiz, düşmanlarından yana talihsiz.. "Şansı yaver giderler"-den çekiyorlar, "şansı yaver gitmemişler "den.. Zira, içlerinden bir çoğunun başı "dost toplantıları"nda yendi de..

Ankarada, bir salon,. Salonun sahibi, bir XX. Asır Madam Recamier'si. Salonda koltuklar. Koltuklarda, kısacık bir süre önce alınıp götürülmüş eski devir büyüklerinin, ya da eşlerinin sıcaklıkları. Zaten XX. Asır Madam Recamier'si, bu eşlerin zerafetlerini, güzelliklerini, şu baloda giydikleri elbiselerle şu toplantıdaki kıyafetlerinin şıklığını ve kocalarının yakışıklılığım, zekâsını göklere çıkarmasıyla tanınmıştır. Şimdi o koltuklarda, iki büyük şehir sosyetesinin göz alıcı tazeleri. Hele bir tanesi, askerî uçakla İstanbuldan celbedilmiş. Şeref misafiri, çocuk mesabesinde biri. Eline, viski kadehi tutuşturulmuş. Biri bitmeden, öteki sunuluyor. Hem de, . kimler tarafından?..



Kılıçlıoğlu Menderes ve Erimle birlikte
Benzeyenler buluşurlar

Aman yarabbi, çocuğun her sözü bir keramet gibi alkışlanıyor.

"— Ne güzel konuşuyorsunuz!"

"— Aman, ne jest!"

"— Ah, sizi niçin daha önce kesfedemedik.."

"— -Sizi, bu memleketin başına Allah gönderdi.."

Her taraftan, fikir yağıyor. "Zavallı memleket", "Sosyal adalet", "Statükoya ölüm", "Hamle yapınız." Viskiler tesir edince, biraz daha samimi talepler:

'— Acaba, bizi şuraya tayin edemez misiniz ?"

Bu caka içinde, red kimin haddine? Zaten üstad coşmuş. Yumruğunu vuruyor. Küçük dağlan kendisi yaratmıştır. Ya, büyüklerini? Her halde, onları da gür kaşlı ağabeyi!

Sonra bunlar gitti, ama o koltuklar aynı grubun bir ikinci partisi tarafından dolduruldu. Şimdi, onlar maceraya itiliyor.

' -O koltuklar bir, iktidar koltuğu iki! Mübarekler, boş mu kalır hiç?

Amerikada, tam 33 tane zenci milyoner var. Tabii, dolar hesabıyla milyoner! Amerikan zencilerinin meşhur aylık dergisi Ebony, bunların isimlerini açıkladı, içlerinden sâdece bir tanesi, eğlence âlemine mensup.

En zengin yüz Amerikan zencisi arasında, beş tanesi eğlence âleminden: Şarkım Maria Anderson, Harry Belafonte, Johnny Mathis, Lena Horne ve komedyen Eddie "Rochester" Anderson. Dergiye göre, milyoner oan Mathis.

En zengin Amerikan zencisine gemce o, Atlantalı bir sigortacı: Norris B. Herndon. En zengin yüz zenci arasında 24 dişçi ve doktor, 18 sigortacı, 14 emlakçı var. Listedeki sporcular eski beyzibolcu Jackle Robinson ile Dünya Ağır siklet boks şampiyonu Floyd Patterson. Ama onların forvetleri, milyon- dolardan aşağı.

Ebony'nin tefsiri: "18 milyonluk bir - camiada daha fazla milyonerin bulunmaması hayret uyandırıcı. Ama, mevcut maniler bir göz önüne getirilirse, asıl hayret uyandırıcı olan bu kadar milyonerin mevcudiyeti.."

Mayıs geldiğinden beri Ankaranın eğlence yerleri kapanma, İstanbul' yazlıklarınınki açılma hazırlığı içinde. İstanbulun gözde yeri, gene Moda Klübü olacağa benzer.

Ankaranınkine gelince.. O hep, Gar Gazinosunun güzel bahçesi!

*

Ahmet Tahtakılıça, bir gazeteci yaklaşarak hafif bir sesle sordu:

"—Beyefendi, Yeni Millet Partisini kuracağınız söyleniyor, doğru mu?"

Tahtakılıç kendine has bir hayret nidası çıkardı ve cevap verdi:

"— Vallahi bilmem, bana ait haberleri en son ben duyarım, ihracım da öyle oldu, biliyorsunuz..."

*

Basın-Yayın Bakanı Kâmuran Evliyaoğlu Mecliste Hükümete ayrılan koltuklardan kalkarak başım önüne eğip, Y. T. P. sıralarına doğru yürüyordu. Bakanın yürürken başını devamlı sallaması bir gazetecinin dikkatini çekti ve:

"— Bu neden, durmadan başını sallıyor?" dedi.

Nimet Arcık, soruya cevap verdi:

"— Gazeteciler kendisini iyi nisanlayamasınlar diye,."

*

Yassıada duruşmalarının en metin "Sanık Yakını" Sevniç Aygün, son Kayseri ziyaretinden üzüntülü döndü. Esi, İstanbullun son -ve zoraki- Belediye Başkam Kemal Aygün, hasta. Hasta değil, hastalık deposu. Çekerden ülsere, kadar, her şey var..



Kemal Aygün
Hastalık deposu

İşsiz vatandaşlardan bir kısmı yürüyüşe geçmek üzere Rüzgârlı Sokakta hazırlanıyorlardı.

Bir ara kalabalığa birisi karıştı ve hazırlık yapan işçiye sordu:

"— Yalınayak yürüyecekmissiniz, doğru mu?"

İşçi güldü:

" —Farketmez, zaten çoğumuzun ayakkabısı yok.."

*

Mecliste bir akçalı kanun müzakeresi devam ediyordu. Salonda çoğunluk kalmamıştı. Bu sırada Coşkun Kırca ve dört arkadaşı çoğunluğun kalmadığını bildirip, yoklama yapılması için bir takrir verdiler. İç tüzük hükümlerine göre, Başkanlık divanının bu takrire uyup yoklama yapması gerekiyordu. Yoklama başladı. Aynı anda A. P. sıralarından bir ses yükseldi:

"— Kırca nihayet bir takririni kabul ettirebildi..."

Haberler

Devlet resim ve heykel sergisi

X XIII. Devlet Resim ve Heykel Sergisi, bu yıl Ankara Arkeoloji Müzesinden açıldı. Sergiye katılan resimler arasında, Adnan Çökerin tablosu birinciliği, Reşat Atalıkınki de ikinciliği kazandı. Heykel armağanlarında da birincilik Kuzgun Acara ikincilik Sadi Özişe verilmişti.

Bu yıl Devlet Resim ve Heykel Sergisine 152 ressam 295 tabloyla 14 heykelci de 26 heykelle katılmışlardır.

Erenin sergisi

Genç ressam Cemil Eren bu yıl eserlerini Alman Kütüphanesinde sergiledi. Sergi, geride bıraktığımız haftanın sonunda, cuma günü açıldı. Açılışta Ankaradaki bellibaşlı sanatlıların hemen hepsi vardı.

11 Mayısa kadar açık kalacak olan sergide Cemil Erenin basardı eserleri vardır. İlgiyle izlenecek, parası olanların da satınalalbilecekleri eserlerin sayısı çoktur.

Demesine demiştir de..

Veysel Öngören, geride bıraktığımız hafta Sanatsevenler Klübünde şiirle ilgili bir konferans verdi. Konferanstan birkaç gün sonra genç ozanlardan Oben Güney, M. Sunullah Arısoya sordu :

"— Âbi, Öngörenin konferansına gitmiş miydin?"

"—Gittim ama, ben gittiğimde konferans biteli iki saat olmuştu."

Oben Güney hayıflanarak başım salladı :

"— Ben de gitmek istiyordum ama, gidemedim. Ne dediğini merak ediyordum da.."

Arısoy, Güneyi onayladı :

"— Tabu, Veysel demesine demiştir' bir şeyler, ama dinliyenlerin anlıyabildiğini hiç sanmıyorum."

Veysel öngörenin konuştuklarının % 10'unu anlayabilen parmakla gösterilecek kadar azdır

Haber dili

Türk Dili Kurumu Tanıtma Kolu gazetelerin haber dilini tarama çalışmalarının ilk sonuçlarını almıştır. Buna göre 15.3.1962 tarihinden 31.3.1962 tarihine kadarki Dünya, Ulus, Son Havadis, Yeni İstanbul gazetelerinden 1871 haber taranmıştır. Bunlardan Dünya, gazetesinden 122, Ulus gazetesinden 118, Son Havadis gazetesinden 235, Yeni İstanbul gazetesinden 168 yabancı kelime derlenmiştir. Bunların türkçe karşılıkları gösterilerek ilgili gazetelere gönderilmiştir. Taranan 1871 haberde kullanılan türkçe kelimelerin gazetelere göre yüzde oranı da şöyledir : Dünya gazetesinde % 57,75 Ulus gazetesinde % 48,7 Son. Havadis gazetesinde % 35, Yeni İstanbul gazetesinde % 28, 3.

Türk Dil Kurumu haberlerinde arı dile en çok yer veren Dünya gazetesiyle, programlarında türkçeye özen gösteren Ankara Radyosuna gösterilen bu ilgi ve özenden ötürü birer teşekkür mektubu gönderilmiştir.

Kolejliler Bayramı

Ankara Maarif Kolejlerinin 11. Kolejliler Bayramı çeşitli gösterilerle kutlandı. Kız Kolejinde sayılamıyacak kadar çok resmi bir araya getiren bir resim sergisi, bir aileleri sergisi açıldı. Öğrencilerin bir yıllık çalışma ürünleri olan resimlerden bazıları gerçekten umut verici görünmektedir. İlkokul öğrencilerinin gösterileri, beden eğitimi gösterileri, geleneksel yemek, bayramın ayrı ayrı özelliklerini teşkil etti. Kolejliler Derneğinin Başkam Şan özalp ile genç çapkın ozan Volkan Vural programın düzeninde gitmesi içiepeyce ter döktüler.



Türk Dil Kurumu Genel Merkezi

Çalışan bir kurum

Ankara

Çıkmayan kanun

Türkiye Radyolarının yeni bir düzene, girmesi için iki yıl önce bir kanun tasarısı hazırlanmaya başlamıştı. Bu tasarıya göre radyolar muhtar bir duruma kavuşuyorlar ve bütün baskılardan uzak olarak çalışma imkanına sahip oluyorlardı. Ayrıca, malî bakımdan da bağımsızlığı, bu tasarı kanunlaştığı zaman elde edeceklerdi. Tasarıyı hazırlayanlar bu konuda söz sahibi kimseler oldukları için radyo çevrelerindekilerin ümitleri de büyüktü.

Tasarı ilk olarak Millî Birlik Komitesi zamanında ele alınmış, fakat her nedense kanunlaşmamıştı. M. B. K. nin bu tasarı hazırlanırken üstünde önemle durduğu nokta, Türkiye Radyolarının tarafsızlığı idi. Radyoların bağımsızlığa kavuşmaları M. B. K. zamanında suya düşünce, gözler Kurucu Meclise çevrildi. Kurucu Meclis sırasında ise Radyo Kanunu Tasarısı büyük bir darbe yedi ve değiştirildi. Tasarı daha önce bütün bakanlıktan dolaşmış ve bir takım yersiz düşüncelerin etkisi altında kır» pıla kırpıla, teklif edilemeyecek bir hale gelmişti. En büyük makası da Maliye Bakanlığı atmıştı. Türkiye Radyolarırı Maliye Bakanlığının en önemli gelir kaynaklan arasında yer alıyordu. Para kazanamayan kuruluşlar olan radyolar her yıl reklâmlardan 5 - 8 milyon gelir sağlamaktaydı. Bu gelir, olduğu gibi Maliye Bakanlığına devredildiği için bu Bakanlık da radyoların bağımsızlık elde edip para kazanır bir duruma gelmelerini isteiniyordu. Çeşitli imkânsızlıklar içinde kıvranan Maliye Bakanlığının radyo gibi büyük bir gelir kaynağı* lu kaçırmak istemeyişi belki yerindeydi. Fakat daha büyük imkânsıztıklar içinde inleyen Radyoların durumlarını da düzeltmek şarttı. Bu sebepten Kurucu Meclis zamanında makaslandığı halde, radyolara yeni bir yön kazandırmak için tasarı yemden hazırlandı ve Kurucu Meclisin Basın-Yayın Komisyonuna gönderildi. Gazetecilere profesörlerin bulunduğu bu komisyonda tasarı incelendi, eleştirildi, fakat bir türlü Kurucu Meclise sevkedilemedi. Kuruca Meclisin son gürlerinde ise ümidin seçimlerden sonraya kaldığı anlaşıldı. Seçimden sonra da Türkiye Radyolarının altı ay içinde bağımsızlığa kavuşmasının şart olduğu açıklandı. Buna rağmen, adı geçen. Bakanlıkta bu konuda hiçbir hazırlık yoktu. Anayasaya göre, Türkiye Büyük Millet Meclisi açılışından sonra altı ay içinde bazı kanunları görüşüp çıkarmak zorundaydı.

Uyusun da, büyüsün

Bu altı ay 25 Nisanda-tamamlanmıştır ve bu süre içinde de radyolara ait tasarı kanunlaşmamıştır. Aslında tasarı, bu altı aylık devre içinde Basın-Yayın ve Turizm Bakanlığı tarafından ele alınmamış da değildir. Mart sonlarına doğru yapılan tâyinleri müteakip, yani Anayasaya göre altı aylık sürenin bitiminden tam bir ay önce tekrar ele alınmış, fakat bu altı aylık süre içinde 'Meclise gönderilememiştir.

Şimdi Türkiye Radyoları için büyük bir ümit kaynağı olan kanunun yine Anayasaya göre iki yıllık devre içinde çıkması beklenmektedir.

Birçoklarına göre bu tasarı kanunlaştığı takdirde Türkiye Radyoları bugünkü durumdan kurtulacaktır. Fakat yapılanlar göstermiştir ki önemli olan, en iyi kanunu yapmak değil, yapılan o kanunu en iyi şekilde uygulayabilmektir. Bir kanunu veya yönetmeliği uygulayabilmek için aranılan özelliklerin başında bilgi, görgü ve sağduyu gelir. Bugün Ankara Radyosu ele alınacak olursa, bu radyo idaresinin hemen bemen hiçbir kanuna veya yönetmeliğe sahip olmadan çalıştığı görülür Ancak, radyo idaresi, hiç olmazsa bir yönetmelik hazırlamak için çalışmaya başlamıştır. Gerçi ortada bu yolda ilerlemenin gerektiğine inanan yalnız bir-iki radyo yöneticisi vardır. Ama, er geç bu yönetmelik hazırlanacak ve uygulanacaktır. Ne yazık ki, böyle bir yönetmeliğin uygulanmasında değil, daha hazırlanmasında bile güçlüklerle karşılaşılmaktadır. Çünkü bugüne kadar bar şıboş bir şekilde çalışan radyo idaresinin ve personelinin sıkıya girmesi ve belli kurallara ayak uydurması başlangıçta elbette ki zor olmaktadır. Buna rağmen, Radyo Kanunu ile veya Radyo Kanunu olmadan medenî ölçülerle çalışması ve muhakkak bir yönetmelikle yayınını düzenlemesi gereken Ankara Radyosunun uzun ' bir lâubalilik devresinden sonra sıkıya girmesi ve bazı fedakârlıklara katlanması yeni ye genç idarecilerden beklenmektedir.

Bu işte onlar da başarıya ulaşamazlarsa, suç, geçmiş yılların düzensizliklerine değil, radyonun yeni idarecilerine yüklenecektir.



Radyoevi
Dedikodu paratoneri

S İ N E M A

Filmler

"Yılanların Öcü"

Türk sinema tarihini yazacakların, rejisör Metin Erksan adını, sürekli olarak olumluluğa yönelen ve filmlerinde hep hu olumluluğun çabasını sürdüren bir rejisör olarak anacakları muhakkaktır. Bugün Türk sinemasında adı iyi ve başarılı rejisöre çıkmış kim ele alınırsa alınsın, belli hür dönemden geçmedikçe olumluluğa ulaşamamış, ulaştığında da bunun sürekliliğini bir türlü sağlayamamıştır. Bu, Türk sinemasının yıllardan beri içinden kurtulamadığı bir çıkmazdır ve olumluluk yoluna girmiş rejisörler, bir film sonrası, beklenmedik dönüşleriyle hem seyircilerini ve hem de kendilerine umut bağlayanları şaşırtmışlardır. Şaşırtmacalık, prodüktörlerin istemezliği kadar rejisörlerin de soluksuzluğundan gelmektedir. Böylece, herhangi bir rejisörden gelen bir olumlu davranış mutlaka ve mutlaka rastlantıya hamledilmiş ve Türk sineması yerinde saymasına devam etmiştir.

Metin Erksanın son filmi "Yılanların Öcü", yalnızca adı çevresinde koparılan gürültüler sonucu "Yılın Filmi" niteliğine ulaşmamıştır. "Yılanların Öcü", Türk sinemasında eksikliği duyulan bir iyi niyetin ürünü ve bu iyi niyetten doğma sıcak iyi kabulün de katılmasiyle ortaya çıkan gerçekten iyi bir filmdir.

Metin Erksan deyince...

Gerçi Metin Erksanın sinema dili hiçbir zaman ve hiçbir filminde -"Dokuz Dağın Efesi" sayılmazsa- istenilen mükemmelliğe erişmiş değildir. Bu dili kullanmada da büyük bir ustalık göstermemektedir ama, sürekli bir olumluluğa ve "yerlilik"e gidişi, kişilerini ve yaşadıkları çevreyi serisindeki isabet, Erksanı ister istemez Türk sinemasında güvenilir bir rejisör olarak seyirci karşısına çıkarmaktadır.

Erksanın sinema serüveni de yine günümüz öbür Türk rejisörleri gibi inişli çıkışlı bir yol işlememiştir. Bir önceki filmi, genellikle, bir sonraki filminin olumlu yönüne hazırlık sayılabilir. Sansür baskısıyla çeşitli kesintilere uğrayan ilk filmi "Karanlık Dünya - Âşık Veyselin Hayatı", o güne kadar şehirli kışlara şalvarlar giydirip su başlarında bacaklarını aça aça şarkılar söyleten, iki gözü iki çeşme sözde "köy" filmlerinden kolaylıkla ayrılıyor, Türk sinemasında kendine yeni bir yer yapmağa çalışıyordu. Türlü sinema acemiliklerine ve sansür kesintilerine karşılık "Karanlık Dünya", köyü değişik ve yeni bir gözle gören ikinci -birincisi Muhsin Ertuğrulun başka bir ülke sinemasından başarıyla kendi toplum ve 'köy gerçeklerimize uyguladığı "Bataklı Damın Kızı Aysel" dir- Türk filmidir. Erksanın bu filminden sonra daha uzun yıllar Türk sineması, sözde "köy" filmleri çekecek, Lütfi Akad da uydurma bir pembe gerçekçilikle Yaşar Kemalden aktardığı "Beyaz Mendil"le bu akışın önüne boşuna sed kurmaya çalışacaktır.

Erksan, "Karanlık Dünya"nın arkasından çeşitli filmler daha çevirmistir. Halide Edibin "Yolpalas Cinayeti"ni, Server Bedinin "Cingöz Recai"sîni ve Osmanlıyla son imparatorluk yıllarında uzun bir süre direnip çatışan bir halk adamının, Çakıcının, biyografisi "Dokuz Dagın Efesi"ni, sarkılı bir melodram "Hicran Yarası"nı ve toplum düzeniyle bir türlü bağdaşamayan insanların kopuk serüvenlerinin hikâyesi "Gecelerin ötesi"nl çevirmiştir. Arada çıkan bir "Mahalle Arkadaşları" yavan bir Steinbeck -"Tortilla Fiat" uygulaması-, "Oy Farfara Farfara" ise Billy Wilder komedilerine özentiden öteye geçememiştir. Filmografisinde "Farfara"nın dışında kalan son Uç filmi -"Hicran Yarası", "Dokuz Dağın Efesi" ve "Gecelerin Ötesi"- üç ayrı, fakat Osmanlıdan günümüze kadar ulaşan bir takım sosyal problemleri işlemiştir.



Erol Taş, Aliye Rona ve Nurhan Nur "Yılanların öcü"nde

Dibini *aydınlatan mum*

"Üç" film ve ötesi

"Hicran Yarası"nda yoksul bir sokak şarkıcısı ile çevresinin gerçeklere dayanan hikâyesi konu edinilmiştir. Gerçi sokak şarkıcısı düşsel bir kişidir, aşkları da, dünyası da gerçek dışıdır, fakat Erksan, şarkıcının kendi çevresini, Türk sinemasında ürkek ve korkakça denenmeğe çalışılan bir çevreyi, gerçekçi bir gözlemle vermektedir.

"Dokuz Dağın Efesi" ise modaya uygun, uydurma bir efe filmi değildir. O çağın, artık çözülmeye başlayan imparatorluk baskısının ve bu baskının kalkmasıyla birlikte soysuzlaşan yönetimin sömürmeye çalıştığı yığınlardan bir tek adamın bas kaldırışının ve ısrarlı ayak direyi sinin renkli ve "yerli" hikâyesidir. Çakıcı, bütünüyle bir dağ adamı, bir eşkiya bellenmemiş, efeyi dağa çıkaran sebepler yine Türk sinemasında sansürün tanıdığı imkânlar oranında perdeye yansıtılmıştır.

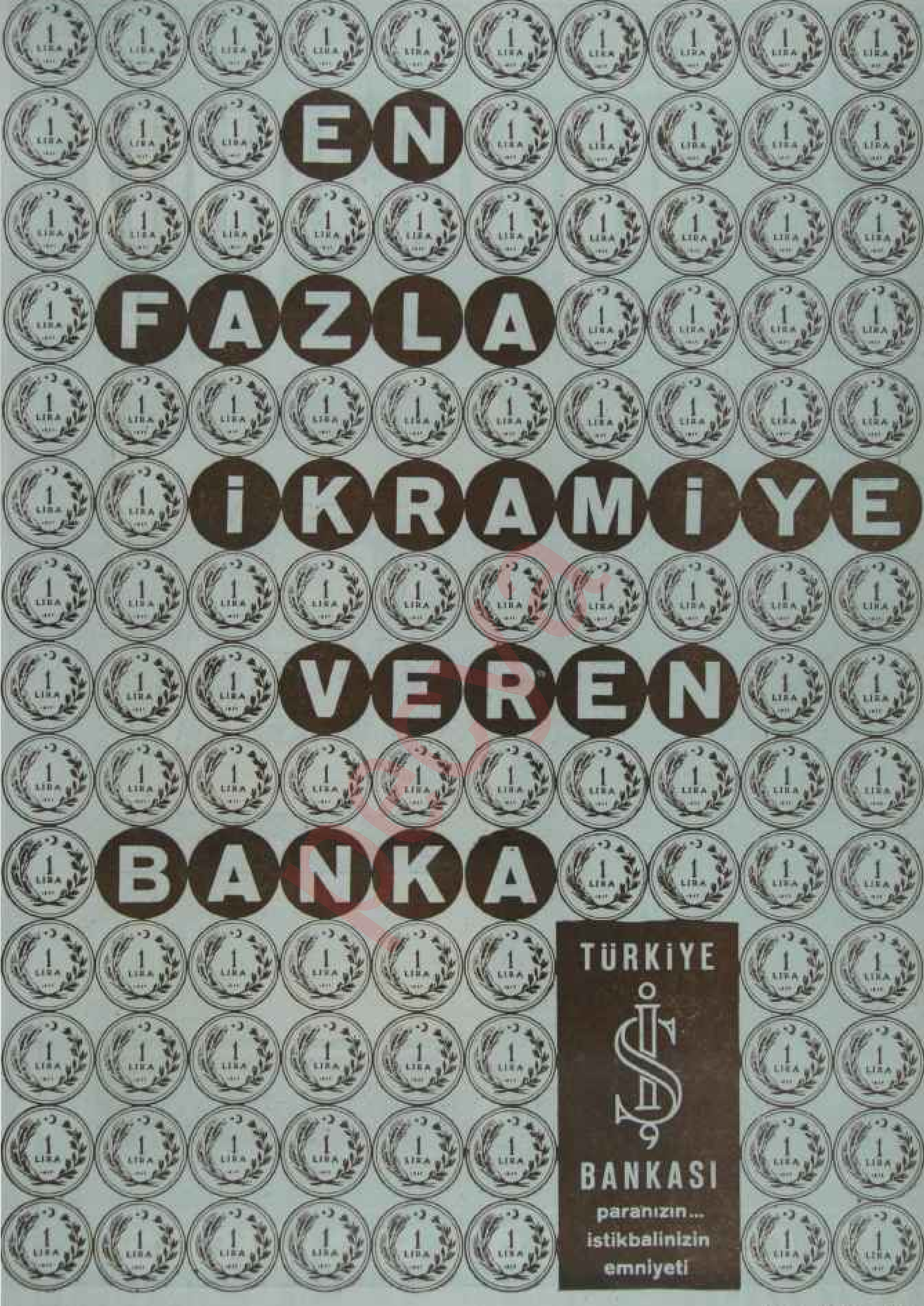
Metin Erksan, hep aynı sinema görüşüyle "Dokuz Dağın Efesi"n.!cn sonra "Gecelerin ötesi" ile bu defa günümüz insanına dönmektedir. Son yıllarda Batı sinemasının örnek çalışması, suçlu gençlik problemi ele alınmış ve iyi-kötü nedenleri açıklanmaya çalışılmıştır.

"Yılanların öcü"

Aynı rejisörün yeni filmi, "Yılancın öcü" romanından aktarılmış ulan ayni adı taşıyan filmdir. Erksan, "Karanlık, Dünya"sından idmanlı olduğu köy dünyasına yazar Fakir Baykurtun aracılığında daha rahat, daha düzenli bir yoldan girmektedir. "Yılanların Öcü"nün konusu, son derece basit ve sadedir: Herhangi bir köyde birbirleriyle hiç, bir aman çatışmamış iki köylüden biri, öbür köylünün evinin önüne ev yapmaya kalkar. Giderek tansiyonu yükselten çatışma, işte hu ev önüne ev yapmaktan doğmaktadır. Fakat birinci köylü biraz geriye çekilse, ya da evini arkada bir yerde yapmayı -tıkıl etse, hikaye bitiverecek ve film de son bulacaktır. Üstelik filmde herkes haklıdır: Ev önüne ev kuran köylü haklıdır, çünkü aşağı mahallenin çamurundan kurtulma isteğindedir. İkinci köylü haklıdır, çünkü koca bir köy içinde önüne ev yapılacak tek evin kendi evi olmasını biraz da "enayiliğine" yormaktadır. Muhtar haklıdır, çünkü heykel için çıkarılan salmada köy payına düşen parayı toplaması için köylük yerde yer satmak zorundadır. Yani, filmde perilimi sağlayacak çatışma öylesine pamuk ipliğine bağlanıvermistir ki, en küçük bir darbe ipliğin kopmasına yarayacaktır. Meslekdaşları aracında Metin Erksanın haşarısı ve filini "Yılanların Öcü"nün önemsenmeni, biraz da bu pamuk ipliğine bağlanmaktadır. Ayrıca filmde belirli .bir çizgiye ulaşan ve çizgiyi aşan bir oyun bütünlüğü ve bunları destekleyecek bir fotoğraf başarısı da yoktur. Bunlar olmadığı halde Erksan, "Yılanların Öcü"nü beklenmedik bir Ustalıkla "bütün"e vardırma çabası göstermektedir. Göstermektedir ama, kamerasız, oyunsuz ve konusuz başarılı bir film yapıldığı şimdiye kadar ne görülmüş, ne de duyulmuştur.

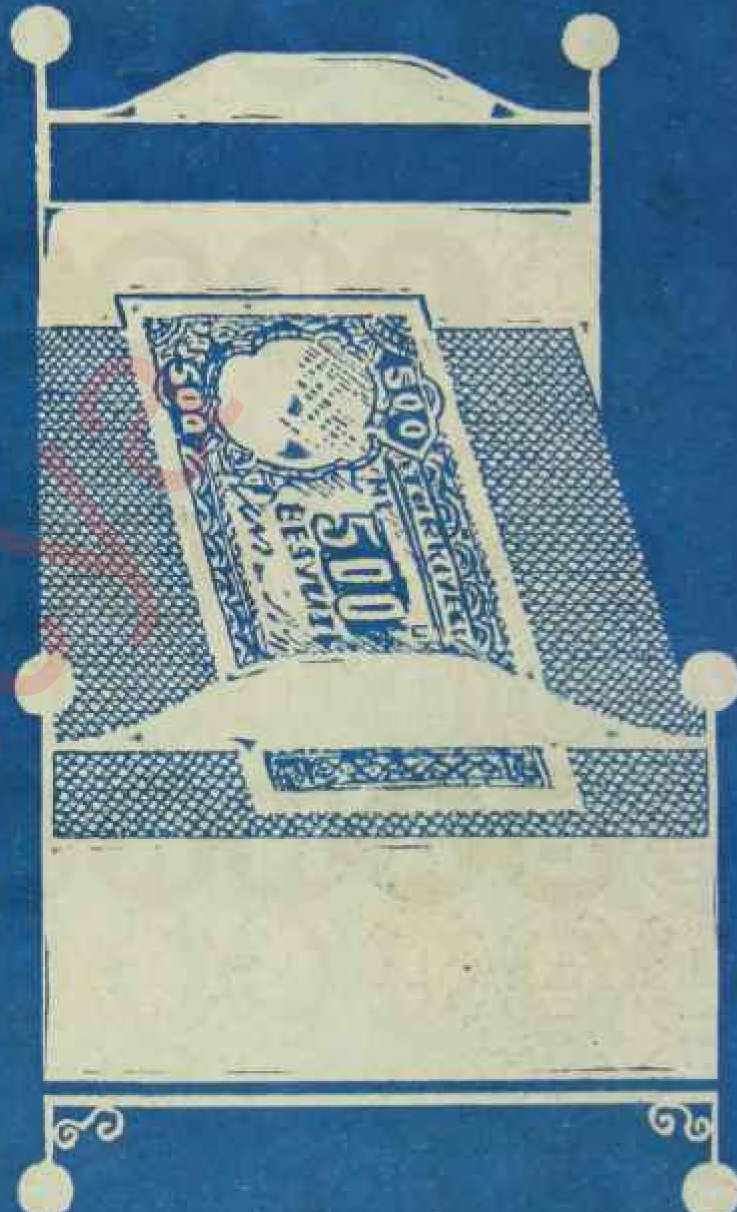
Çatışma için senaryoda herhangi bir sosyal ayrıma da gidilmemiştir Kişiler hep ayni katın kişileridir ve aralarında keskin ve sosyal çizgili bir ayırım yoktur. Durum böyle olunca, filmi görmeden yaylım ateşi açan sağ cenahın havada kalan tepkileri, didinip uğraşmaları, filmden sonra kendilerini "gülunç"e ve zavallılığa vardırmaktadır.

"Yılanların öcü" herseyden önce bir iyi niyet gösterisidir ve bu iyi niyet gösterisinin Türk sinemasının geleceği bakımından önemi büyüktür. Erksanın anlatımı, "Dokuz Dağın Efesi" kadar başardı değilse bile, yine de kamerasına hâkimdir ve "Yılanların Öcü" ile bir-iki küçük tekrarlamanın dışında denenmemiş mizansene gidilmiştir Filmin en iyi oyuncusu Haceli'nin Erol Tasıdır.


EN
FAZLA
İKRAMİYE
VEREN
BANKA
TÜRKİYE
İŞ
BANKASI
paranızın...
istikbalinizin
emniyeti

PARANIZI uyutmayınız

Tasarruflarınızı
Ziraat Bankasında
Toplamakla iyi bir
İstikbal
Temin Edebilirsiniz



UĞUR K.

T. C. ZİRAAT BANKASI

Basın - (A. 2600) - 279